

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ПРАГМАСТИЛИСТИЧНІ ЧИННИКИ ПОБУДОВИ НАУКОВО-
ПОПУЛЯРНОГО ДИСКУРСУ**

Виконала	студентка групи ГФ-314м Галушка Наталія Миколаївна
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), основна мова – англійська
Керівник	д. філол. н, проф. Н.М. Торкут

Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет гуманітарний
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»
Ступінь вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувача кафедри
доц. Н. М. Жукова

« » грудня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Галушки Наталії Миколаївни

1. Тема кваліфікаційної роботи: **ПРАГМАСТИЛІСТИЧНІ ЧИННИКИ ПОВУДОВИ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ДИСКУРСУ**

керівник кваліфікаційної роботи Токрут Наталія Миколаївна, *д. філол. н., професор кафедри «Німецької філології, перекладу та світової літератури»*
затверджені наказом закладу вищої освіти від «13» листопада 2025 р. № 508.

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи: 18 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані кваліфікаційної роботи: теоретичні та критичні праці вітчизняних та зарубіжних дослідників (Солощук Л., Рябчук А., Хурцидзе Т., Пянковська І., Black M., Fairclough N., Wodak R. та інші), а також англомовні статті та промови.

4. ЗМІСТ розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити): 1. Концептуалізація дискурсу в сучасному мовознавстві. 2. Основа побудови науково-популярного дискурсу: вербальні та невербальні складові. 3. Прагматичні характеристики та стилістична різноманітність мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності. 4. Дослідження науково-популярного дискурсу в публіцистичних текстах. 5. Аналіз науково-популярного дискурсу в усній формі. 6. Порівняльний аналіз писемного та усного науково-популярного дискурсу.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): Табл. 2.1. «Жанри та типи дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності: характеристика та приклади джерел»; табл. 2.2. «Характеристика дискурсів за жанровими та стилістичними ознаками»

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Торкут Н.М., д. філол. н, проф.		
II	Торкут Н.М., д. філол. н, проф.		
III	Торкут Н.М., д. філол. н, проф.		
Нормоконтроль	Леценко Г. А., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання «11» вересня 2025 року.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
2.	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу	вересень 2025	виконано
3.	Складання календарного плану кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
4.	Збирання матеріалу	жовтень 2025	виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2025	виконано
6.	Підготовка розділу 2	жовтень 2025	виконано
7.	Підготовка розділу 3	листопад 2025	виконано
8.	Підготовка вступу	листопад 2025	виконано
9.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад-грудень 2025	виконано
10.	Оформлення кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано
11.	Проходження нормо контролю	грудень 2025	виконано
12.	Рецензування кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано
13.	Захист кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано

Студентка _____ Галушка Н.М.

Керівник проєкту (роботи) _____ Торкут Н.М.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 103 с., 2 табл. 1 додаток, 56 джерела.

Об'єкт дослідження – науково-популярний дискурс як різновид масової комунікації та специфіка його мовної й композиційної організації.

Мета роботи – полягає у виявленні, описі та аналізі прагматичних і стилістичних засобів науково-популярного дискурсу.

Методи – описовий метод для систематизації теоретичного матеріалу; контекстуальний аналіз для дослідження прагматичних і стилістичних особливостей текстів; порівняльний метод для зіставлення наукових і науково-популярних текстів; метод контент-аналізу для виявлення домінантних мовних засобів; порівняльний метод для усних та писемних медіа з науково-популярним дискурсом.

У першому розділі дипломної роботи розглядаються теоретичні засади поняття «дискурс», а також аналізуються прагматичні та стилістичні чинники, що визначають різноманіття видів і проявів мовного дискурсу. Другий розділ присвячений детальному дослідженню прагматичних і стилістичних особливостей науково-популярного дискурсу, зокрема в стилістично різноманітних жанрах та окреслення їх у педагогічній діяльності. Третій розділ зосереджено на аналізі англійськомовних медіа-статей та промов з платформи TED, в яких виразно представлений науково-популярний дискурс. Окрему увагу приділено порівнянню усного та писемного науково-популярного дискурсу в англійськомовних медіа. У результаті проведеного дослідження та аналізу науково-популярного дискурсу встановлено, що науково-популярний дискурс є багатоканальним, адаптивним і соціально значущим комунікативним явищем, за допомогою якого здійснюється трансляція наукових знань на широку аудиторію. Практична цінність роботи полягає в можливості застосування отриманих результатів у процесі викладання англійської мови, медіалінгвістики, а також у курсах стилістики та дискурс-аналізу.

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ДИСКУРС, ПРАГМАТИЧНІ І СТИЛІСТИЧНІ ЧИННИКИ, СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ, АНГЛОМОВНІ МЕДІА, АНАЛІЗ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ	10
1.1. Концептуалізація поняття «дискурс». Методологія підходів до його аналізу в сучасному мовознавстві.....	10
1.2. Мовний дискурс: прагматикостилістичні чинники.....	18
1.3. Структура побудови науково-популярного дискурсу: вербальні та невербальні складові.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАГМАСТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	34
2.1. Методологія аналізу науково-популярного педагогічного дискурсу...	34
2.2. Емпірична база та критерії добору матеріалів для аналізу науково-популярного дискурсу в педагогічній діяльності.....	39
2.3. Прагматичні характеристики та стилістична різноманітність науково-популярного педагогічного дискурсу.....	47
3 РОЗДІЛ. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ДИСКУСУ В АНГЛОМОВНИХ МЕДІА.....	55
3.1. Дослідження публіцистичних текстів із науково-популярним дискурсом	55
3.2. Аналіз усного науково-популярного дискурсу.....	69
3.3. Порівняльний аналіз писемного та усного науково-популярного дискурсу.....	80
ВИСНОВКИ	84
SUMMARY	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТОК. Публікації за темою роботи.....	99

ВСТУП

У сучасному інформаційному суспільстві наукові знання набувають особливої цінності, оскільки стають ключовим ресурсом для розвитку технологій, освіти й суспільної свідомості. Утім, ефективність поширення наукової інформації значною мірою залежить від того, наскільки доступно й зрозуміло вона подається нефахівцям. Саме тому зростає роль науково-популярного дискурсу, який забезпечує перехід знань із суто наукового середовища до широкої аудиторії. Дослідження прагмастилістичних чинників цього дискурсу є актуальним завданням сучасної лінгвістики, оскільки саме ці чинники визначають механізми адаптації складної інформації та формують ефективну комунікацію.

Науково-популярний дискурс поєднує ознаки наукового, публіцистичного та художнього стилів, що зумовлює його багатовимірність. Прагматичний аспект забезпечує орієнтацію на адресата, врахування рівня його підготовки, інтересів та комунікативних потреб. Стилістичний компонент, своєю чергою, визначає добір мовних засобів, які сприяють популяризації знань, підвищенню інтересу та мотивації читача чи слухача.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю системного аналізу прагмастилістичних чинників, що лежать в основі побудови науково-популярного дискурсу в сучасних англomовних медіа. У час активного розвитку цифрового контенту, науково-популярних платформ, мультимедійних лекцій і TED-виступів — науково-популярний дискурс стає ширшим, динамічнішим та варіативнішим. Це потребує комплексного опису мовних процесів, які формують його структуру, забезпечують переконливість та підвищують ефективність комунікації.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри іноземної філології та перекладу НУ «Запорізька політехніка» № 06118 «Лінгвосеміотичні параметри

міжкультурної комунікації». Тема роботи затверджена наказом ректора № 508 від «13» листопада 2025 р.

Об'єктом дослідження є науково-популярний дискурс як одна із форм масової комунікації.

Предметом — прагмастилістичні чинники, що визначають побудову науково-популярних текстів у англомовних медіа та їхню здатність адаптувати складний матеріал до потреб нефахового реципієнта.

Мета роботи полягає у виявленні, описі та аналізі прагматичних і стилістичних засобів, які забезпечують доступність, інформативність та впливовість науково-популярного дискурсу.

Методи – описовий метод для систематизації теоретичного матеріалу; контекстуальний аналіз для дослідження прагматичних і стилістичних особливостей текстів; порівняльний метод для зіставлення наукових і науково-популярних текстів; метод контент-аналізу для виявлення домінантних мовних засобів; порівняльний метод для зіставлення устних та писемних медіа з науково-популярним дискурсом.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- визначити теоретичні засади дослідження прагматики й стилістики науково-популярного дискурсу;
- охарактеризувати ключові прагматичні параметри науково-популярної комунікації;
- визначити стилістичні засоби популяризації наукової інформації;
- проаналізувати взаємодію прагматичних та стилістичних чинників на прикладі англомовних текстів;
- проаналізувати науково-популярний дискурс у англомовних письмових і устних медіа.

Матеріалом роботи є науково-популярні статті та промови англійською мовою.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі прагматичних і стилістичних аспектів науково-популярного дискурсу, що дає

змогу не лише систематизувати теоретичні підходи, але й поглибити розуміння процесу адаптації наукової інформації для ширшої аудиторії. Вперше в межах цього дослідження здійснено детальне дослідження взаємодії прагматичних і стилістичних факторів, зокрема, як метафори, риторичні запитання, повсякденні приклади та інтертекстуальні посилання сприяють підвищенню доступності наукових знань і залученню читачів до взаємодії з текстом. Це дозволяє створити нові зв'язки між мовними стратегіями, що спрощують сприйняття наукової інформації, та прагматичними цілями авторів, які спрямовані на зацікавлення наукою. Ще одним новим аспектом є порівняльний аналіз наукових і науково-популярних текстів, що дозволяє виокремити мовні та стилістичні трансформації при адаптації наукової інформації для ширшої аудиторії. Наприклад, наукові тексти часто містять терміни на кшталт «антропоцентричний підхід до аналізу екосистем», тоді як у науково-популярних текстах це пояснюється доступнішими словами, наприклад, «підхід, що враховує роль людини у природних процесах». Це дозволяє чітко розмежувати наукове та популяризоване знання, визначити мовні засоби, які зберігають наукову достовірність, водночас спрощуючи та адаптуючи інформацію для ширшої аудиторії.

Теоретичне значення дослідження полягає у глибокому розширенні наукових уявлень про специфіку науково-популярного дискурсу, зокрема його прагмастилістичні характеристики, які відзначаються інтеграцією лінгвістичних, прагматичних і комунікативних аспектів. Виявлено, що науково-популярний дискурс є не лише інструментом передачі наукової інформації, а й складним комунікативним актом, що здійснюється з урахуванням різноманітних прагматичних цілей, спрямованих на залучення широкої аудиторії до наукових знань. Це дослідження розкриває роль мовних засобів, таких як метафори, риторичні запитання та інтертекстуальні посилання, в процесі адаптації складних наукових концептів до сприйняття нетехнічними читачами. Визначення прагматичних і стилістичних трансформацій, що відбуваються в межах науково-популярних текстів, дозволяє виокремити

принципи, за якими наукова інформація набуває доступності, зберігаючи при цьому її наукову достовірність.

Подальше теоретичне значення роботи полягає у формулюванні нових підходів до вивчення науково-популярного стилю як окремого функціонального різновиду мови, що поєднує риси наукової точності та комунікативної доступності. Це дослідження вказує на необхідність врахування прагматичних аспектів у контексті створення текстів, що повинні бути зрозумілими та водночас зберігати наукову цінність.

Основні результати дипломного дослідження були **апробовані** у доповіді на студентській науково-практичній конференції «Тиждень науки – 2025», яка відбулася у м. Запоріжжя на базі Національного університету «Запорізька політехніка». Тези доповіді на тему «Основа побудови науково-популярного дискурсу: вербальні та невербальні складові» подано до публікації у збірнику матеріалів конференції.

Структура дипломної роботи включає вступ, три розділи (теоретичний, практичний та аналізу статей з відповідними підрозділами), висновки до кожного розділу, загального висновку та списку використаних джерел (56 найменувань) та додатку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ

1.1. Концептуалізація поняття «дискурс». Методологія підходів до його аналізу в сучасному мовознавстві

Концептуалізація дискурсу в сучасному мовознавстві є складним і багатовимірним процесом, що охоплює інтеграцію різних чинників: мовних, когнітивних, соціокультурних та прагматичних. Це дозволяє розглядати дискурс не просто як послідовність мовних одиниць, а як складну систему, в якій кожен елемент взаємодіє з іншими, формуючи загальну картину комунікації. Мовний дискурс набуває характеру багатофункціональної комунікації, де кожен мовний акт має не лише інформативну складову, але й прагматичну, соціальну, а іноді і культурну. Мовний дискурс у такому контексті набуває характеру багатофункціональної комунікації, що виходить за межі суто інформативного обміну. Кожен мовний акт у його межах поєднує інформативний, прагматичний, соціальний і культурний компоненти, що обумовлює багатошаровість смислової структури висловлювань [32, с. 125]. Зокрема, прагматичний аспект дискурсу акцентує увагу на інтенціях мовця, соціальний — на репрезентації соціальних ролей і статусів, а культурний — на відображенні колективних цінностей і норм. Цей аспект розширює межі традиційних мовних аналізів, адже дискурс розглядається через призму когнітивних процесів, соціальних реалій та культурних контекстів, що, в свою чергу, дозволяє досліджувати, як мовні форми не тільки відображають, а й активно формують соціальну реальність, моделюючи соціальні взаємодії, ролі та стосунки [12, с. 290].

Дискурс — це складне лінгвістичне явище, яке включає в себе як мовні елементи, так і їх взаємодію з когнітивними, соціальними та культурними процесами. У цьому сенсі дискурс можна трактувати як процес комунікації, що

здійснюється через текст чи мовленнєвий акт, в результаті якого створюється певний зміст і здійснюється взаємодія між учасниками комунікації. Сучасні підходи до вивчення дискурсу дозволяють глибше зрозуміти, як мова не тільки відображає реальність, але й активно її конструює. Когнітивні процеси, що лежать в основі мовленнєвих актів, мають здатність впливати на соціальні практики та культурні норми. Це сприяє формуванню нової методології аналізу мовленнєвих стратегій, яка використовується для досягнення комунікативної цілі [27, с. 185].

Дискурс як концептуальна одиниця займає центральне місце в сучасному мовознавстві, адже його аналіз дозволяє охопити широкий спектр аспектів, що включають структуру мовних одиниць, їх функціональні особливості, а також механізми їхнього впливу на аудиторію. Дослідження дискурсу розглядає мову як універсальний інструмент впливу на сприйняття навколишнього світу та ефективний механізм передачі соціокультурних норм, які формуються й закріплюються у різних соціальних контекстах. З позицій сучасної філологічної науки дискурс виявляється ключовим елементом у процесах соціалізації, оскільки саме через мовну взаємодію індивід засвоює колективні цінності, поведінкові моделі та культурні коди. Більше того, вивчення дискурсу у політичному, медійному чи освітньому контекстах відкриває можливості для глибшого розуміння механізмів формування суспільної думки, ідентичності та систем переконань. У цьому аспекті мовний аналіз виконує не лише описову, але й аналітичну функцію, оскільки дає змогу дослідити, як через мову відбувається моделювання соціальних структур і відтворення владних відносин [22, с. 240]. Дискурс є основним інструментом у процесах соціалізації, де він слугує як засіб для передачі соціальних норм, культурних цінностей і ідеологій. Оскільки мова є основним каналом комунікації в суспільстві, то її аналіз у межах дискурсу дозволяє з'ясувати, яким чином відбувається вплив соціокультурних факторів на формування інтерпретацій реальності, а також на взаємодію індивідів у певному соціумі [4, с. 68].

Когнітивні процеси, що лежать в основі мовленнєвих актів, мають здатність впливати на соціальні практики та культурні норми. Це сприяє формуванню нової методології аналізу мовленнєвих стратегій, яка використовується для досягнення комунікативної цілі [27, с. 185]. Когнітивні процеси інтерпретації і сприйняття мовних повідомлень безпосередньо пов'язані з тими ментальними схемами, які вбирають у себе соціальні, культурні та індивідуальні значення. Вивчення когнітивних аспектів дискурсу дозволяє глибше проникнути в механізми формування реальності, адже мова не лише відображає вже існуючі реалії, але й активно впливає на їхнє трактування, формуючи у свідомості інтерпретації та розуміння. Це дозволяє говорити про дискурс як про важливий інструмент, що бере участь у процесах конструювання смислів, у відображенні когнітивних процесів та у формуванні соціальних категорій [13, с. 375]. Згідно з когнітивною лінгвістикою, дискурс не лише передає інформацію, але й створює специфічні когнітивні моделі, через які інтерпретується та сприймається реальність. Наприклад, політичний дискурс часто конструює концептуальні моделі «ворога» та «друга», які мають значний вплив на суспільні переконання, емоції та поведінку громадян, формуючи соціальні наративи та політичні ставлення [21, с. 8]. Відповідно до когнітивної теорії дискурсу, кожний акт мовлення або тексту відображає глибинні психічні процеси, що включають активацію та маніпуляцію концептами, котрі мовознавці використовують для створення значень. В медійному дискурсі часто активуються концепти безпеки чи небезпеки, що не лише інформує аудиторію, але й впливає на формування суспільних уявлень про загрози або стабільність у суспільстві. Це підкреслює, що дискурс не є лише засобом комунікації, але й активним учасником у формуванні та трансформації когнітивних і соціокультурних структур, що визначають способи взаємодії індивідів із соціальним світом [37, с. 144].

Соціокультурний контекст посідає ключове місце у дослідженні дискурсу, оскільки мовна діяльність завжди реалізується в межах конкретних культурних, соціальних та історичних обставин. Аналіз дискурсу з урахуванням

соціокультурного контексту дає змогу простежити, як мовні засоби й комунікативні стратегії впливають на формування соціальної ідентичності, відтворення соціальної ієрархії та закріплення культурних стереотипів. Мова слугує важливим інструментом не лише підтримки чинних соціальних порядків, але й їх переосмислення чи оскарження, що особливо виразно проявляється у політичному, медійному та освітньому дискурсах. Це дозволяє дослідити механізми комунікативного впливу на громадську думку, динаміку суспільних рухів і процеси формування колективної свідомості. Крім того, дискурс виконує роль носія культурних кодів, які забезпечують трансляцію соціально значущих ідей, цінностей та норм поведінки між поколіннями й усередині різних соціальних груп. З огляду на це, мова постає не лише як інструмент комунікації, а й як потужний засіб соціального конструювання, що формує й регулює взаємодію індивідів у межах певної культурної спільноти, впливаючи на соціокультурні трансформації та глобальні комунікативні процеси [29, с. 37].

Одним із методів класифікації дискурсу є типологічний підхід, який дозволяє з'ясувати, як мовленнєві акти організуються в залежності від контексту. Типологічний підхід є важливим для виявлення особливостей мовних форм і стратегій у різних соціальних і комунікативних ситуаціях [31, с. 108]. У межах цього підходу важливо виділяти окремі типи дискурсу, такі як науковий, політичний, медіа, художній тощо, кожен з яких має свої унікальні характеристики, функції та специфічні методи впливу на аудиторію, що дозволяє здійснювати більш глибокий аналіз комунікативних процесів [36, с. 311]. Кожен тип дискурсу має внутрішні закономірності й усталені норми, що визначають способи репрезентації інформації, мовленнєвий стиль, інтенції мовця та характер взаємин із адресатом [23, с. 71]. Враховуючи вищезазначене значення дискурсу в різних сферах суспільної діяльності, ми розглянемо основні типи дискурсу, що дозволяють виявити специфіку мовленнєвих актів та стратегії впливу в різних соціальних і комунікативних контекстах. Наприклад, науковий дискурс характеризується використанням спеціалізованої

термінології, логічною структурою та об'єктивністю, що сприяє передачі точних знань і інформації через наукові публікації, конференції та інші академічні платформи. Це дозволяє фахівцям обмінюватися ідеями та проводити дослідження в рамках спеціалізованих галузей. Політичний дискурс, у свою чергу, використовує риторичні засоби для впливу на громадську думку та формування політичних поглядів. Він часто включає маніпуляції, емоційні апеляції та аргументацію, спрямовану на підтримку або критику політичних ініціатив, використовуючи комунікативні стратегії для мобілізації емоцій і підтримки певних ідеологій. Медіа-дискурс вирізняється швидкістю передачі інформації та здатністю охоплювати широку аудиторію через новини, статті, інтерв'ю та інші форми контенту, які визначають громадське сприйняття подій, проблем та явищ. Це важливий елемент формування суспільного порядку денного та впливу на масову свідомість. Художній дискурс використовує мову як засіб вираження емоцій, ідей і культурних цінностей через літературні твори, поезію, драму та інші форми мистецтва, де мова стає інструментом для дослідження людських переживань і соціальних процесів через творчий вираз. Кожен з цих типів дискурсу має свої характерні риси та стратегії, що допомагає зрозуміти, як різні види комунікації впливають на аудиторію в специфічних контекстах [9, с. 14].

Дослідження типологічних характеристик дискурсу дозволяє поглибити розуміння механізмів адаптації мовних засобів до соціокультурного контексту та комунікативних потреб цільової аудиторії. У цьому контексті типологія дискурсу виконує не лише описову, але й інтерпретаційну функцію, оскільки дає змогу простежити, як різні види дискурсу відображають і водночас формують соціальні уявлення, культурні цінності та ідеологічні настанови. Особливу увагу приділяють вивченню прагматичних аспектів дискурсивної взаємодії, що дає можливість проаналізувати стратегії мовленнєвого впливу, способи конструювання ідентичностей та реалізацію соціальних ролей у межах певних комунікативних практик. Відповідно, типологічний підхід до аналізу дискурсу забезпечує комплексне осмислення його структурно-функціональної

організації та соціокультурної зумовленості, розкриваючи взаємозв'язок між мовною формою, змістом і контекстом уживання [51, с. 10].

Методологічні підходи до аналізу дискурсу також є надзвичайно важливими для сучасного мовознавства. Використання когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, прагмалінгвістики та інших теоретичних рамок дозволяє досліджувати дискурс з різних точок зору, враховуючи його багатогранність та складність. Застосування міждисциплінарних підходів дозволяє виявити різні механізми функціонування мови в соціальних і культурних процесах, що забезпечує глибше розуміння впливу мови на соціальні структури та індивідуальне мислення. Залучення різних методологічних підходів сприяє не лише виявленню структурних і функціональних характеристик дискурсу, але й поглибленому осмисленню його соціокультурної зумовленості та прагматичних функцій [5, с. 15]. Також важливими є соціолінгвістичні підходи, які досліджують, як соціальні фактори (статус, культура, соціальна група) впливають на форму та зміст дискурсу. Застосування міждисциплінарних підходів, таких як прагмалінгвістика, допомагає з'ясувати, як контекст комунікації, інтенція мовця і його соціальний статус взаємодіють, формуючи специфічні мовні стратегії та сприяючи певним інтерпретаціям [15, с. 51].

В свою чергу, когнітивний підхід дозволяє дослідити процеси концептуалізації та категоризації у свідомості мовців, соціолінгвістичний — проаналізувати взаємозв'язок між мовними практиками й соціальними умовами їхнього вживання, тоді як прагмалінгвістика фокусується на інтенціях мовознавців та стратегіях мовленнєвого впливу. Поєднання цих теоретичних перспектив забезпечує створення цілісних моделей аналізу дискурсу, які враховують як внутрішньомовні закономірності, так і зовнішні соціокультурні детермінанти. Тобто, методологічне різноманіття вивчення дискурсу розширює межі мовознавчих досліджень та сприяє поглибленому розумінню природи мови як динамічного й багатогранного соціокультурного феномену [28, с. 480].

Цифрові медіа, як невід’ємний елемент сучасного комунікативного простору, набули статусу важливого об’єкта наукового дослідження дискурсу, оскільки стрімкий розвиток інтернет-технологій істотно трансформували традиційні моделі спілкування та мовні практики. Цифрові платформи — соціальні мережі (Facebook, Instagram, Twitter/X), блоги (Medium, LiveJournal), форуми (Reddit, Quora), месенджери (Telegram, WhatsApp, Viber) — формують нові типи дискурсу, які вирізняються специфічними структурними, стилістичними та функціональними характеристиками. Ці середовища комунікації відзначаються такими ознаками, як інтерактивність, мультимодальність, динамічність та глобальність, що забезпечує умови для розвитку як офіційних (пресрелізи на корпоративних сторінках, офіційні повідомлення державних установ у Twitter/X), так і неформальних дискурсивних практик (обговорення актуальних тем у Telegram-чатах, поширення мемів у соціальних мережах). Дискурс у цифровому просторі реалізується у сферах професійного спілкування (електронна пошта, корпоративні листування у Microsoft Teams, Zoom-конференції), повсякденної комунікації (чат-переписки, коментарі у Facebook чи Instagram), масової інформації (новинні повідомлення на платформах BBC, CNN, відеоконтент у TikTok, YouTube) та політичної взаємодії (пости політичних діячів, онлайн-дебати в коментарях під публікаціями) [6, с. 127]. У цьому контексті медійний дискурс має потужний вплив на формування громадської думки щодо важливих соціальних та політичних питань. Використовуючи різноманітні лексичні, стилістичні та риторичні засоби, медіа можуть посилювати чи ослаблювати певні наративи, що сприяє створенню або зміщенню соціальних значень і суспільних уявлень. Наприклад, маніпулювання мовою в новинах або в політичних програмах може сприяти підтримці або відхиленню соціальних норм і політичних ідеологій, змінюючи сприйняття громадськістю важливих тем, таких як економічні реформи чи права людини [24, с. 137].

Цифровий дискурс також відкриває нові перспективи для вивчення мовних змін, що відбуваються в умовах інтенсивної технологічної еволюції та

глобалізації комунікативних процесів. Використання новітніх технологій змінює не лише форми, але й стратегії спілкування, оскільки користувачі цифрових платформ дедалі частіше звертаються до гібридних комунікативних практик, що поєднують елементи різних мов і стилів. Це явище особливо помітне у транскультурних та багатомовних спільнотах, де цифрове середовище сприяє активному мовному змішуванню (код-міксинг, код-світчинг) і виробленню нових форм ідентичності через мову. Аналіз таких змін дозволяє глибше зрозуміти, як технології впливають на мовленнєву поведінку, формування дискурсивних спільнот і трансформацію соціокультурних норм. Окрему увагу привертає питання приватності й публічності в цифровому дискурсі, оскільки розмивання кордонів між особистим і суспільним призводить до переосмислення комунікативних стратегій та мовленнєвих жанрів у цифровому просторі [19, с. 18]. Аналіз дискурсу в цифрових медіа дозволяє виявити нові тенденції, такі як використання емоційних маркерів, інтертекстуальних зв'язків та специфічних стратегій залучення аудиторії, що забезпечують інтерактивність і підвищують ефективність комунікації [39, с. 190].

Таким чином, концептуалізація дискурсу в сучасному мовознавстві постає як динамічний і багатогранний процес, що інтегрує різноманітні теоретичні підходи, рівні аналізу та методологічні парадигми. Дискурс слід розглядати не лише як засіб репрезентації навколишньої дійсності, а й як активний інструмент конструювання, відтворення та трансформації соціальних, культурних і когнітивних структур. Комунікативні практики, що втілюються у дискурсі, відіграють важливу роль у процесах соціалізації, формуванні індивідуальної і колективної ідентичності, підтримці соціального порядку та зміні існуючих норм і цінностей. Дослідження дискурсу дозволяє краще зрозуміти механізми комунікативної взаємодії, роль комунікативних стратегій у формуванні світоглядних установок і способів інтерпретації дійсності, а також важливість мови як засобу впливу на суспільні процеси та регуляції міжособистісних стосунків. Інтегративний підхід до вивчення дискурсу

відкриває нові можливості для осмислення ролі мовних засобів у формуванні культурного простору й адаптації індивіда до змін у соціокультурному середовищі, що особливо актуально в умовах глобалізованого й цифровізованого світу.

1.2. Мовний дискурс: прагматикостилістичні чинники

Мовний дискурс є складним і багатограним феноменом, що охоплює лінгвістичні, соціокультурні, когнітивні та прагматичні аспекти комунікації. Прагмастилістичні чинники визначають вибір мовних засобів, що використовуються для досягнення конкретних комунікативних цілей у різних соціальних контекстах, зокрема в умовах формальних і неформальних взаємодій. Вони впливають на структурування повідомлення, вибір лексичних і синтаксичних одиниць, а також на стратегії взаємодії між комунікантами, що забезпечує ефективність і адекватність комунікації. Наприклад, у формальній ситуації, як-от ділова нарада, мовці обирають більш нейтральну лексику та суворо регламентовані синтаксичні конструкції, що сприяють чіткості та точності висловлювань, в той час як у неформальній бесіді можуть використовуватися емоційно забарвлені слова та фрази, які створюють більш відкриту та невимушену атмосферу [18, с. 238].

Прагматика, як розділ лінгвістики, зосереджується на вивченні взаємодії між мовними знаками та їх користувачами, особливо акцентуючи увагу на тому, як контекст та ситуаційні фактори впливають на інтерпретацію значень. Вона досліджує, яким чином зміст висловлювань визначається не тільки мовними одиницями, але й умовами, у яких ці висловлювання виникають. У межах мовного дискурсу прагматичні чинники охоплюють різноманітні елементи, зокрема соціальні ролі та статуси учасників комунікації, їхні комунікативні наміри, очікування, попередній досвід, а також культурні та ідеологічні норми, що регулюють мовленнєву поведінку. Наприклад, вибір форм ввічливості,

таких як використання умовних форм (наприклад, «можливо» чи «не могли б ви...»), стратегій переконання, як-от апеляція до авторитету або емоційні аргументи, або маніпуляції, на кшталт використання примусового тону чи нав'язливих запитів, може свідчити про прагматичні наміри мовця [40, с. 72].

Стилістика, як наука, що займається аналізом мовних засобів і прийомів, спрямованих на створення естетичних, експресивних і комунікативних ефектів, є важливим інструментом для розуміння того, як мова не лише передає інформацію, але й викликає емоції та формує враження. У контексті мовного дискурсу стилістичні чинники включають різноманітні елементи, такі як вибір специфічної лексики — термінології, професіоналізмів, жаргонізмів чи неформальних виразів, які можуть бути використані для досягнення певного емоційного або комунікативного ефекту, наприклад, у журналістських текстах або літературних творах. Синтаксичні конструкції, зокрема складні речення, інверсії або використання паралелізмів, також є важливими засобами створення стилістичних ефектів, що дозволяють підсилити виразність висловлювання чи акцентувати увагу на певних частинах повідомлення. Риторичні фігури, такі як метафори, гіперболи, іронія, алітерація або анжамбеман, додають мові глибини і багатозначності, дозволяючи висловити ідеї в образній або прихованій формі. Наприклад, метафора може перетворити абстрактне поняття на щось зрозуміле та емоційно забарвлене, як у випадку з виразом «вогонь революції», що одразу викликає асоціації з палкою пристрастю та енергією змін. Окрім цього, фонетичні та просодичні особливості, такі як ритм, наголос, інтонація та паузи, також значною мірою визначають ефективність і виразність мовлення, формуючи певний стиль мовлення, який може бути як формальним, так і неформальним, залежно від контексту і цілей комунікації [17, с. 256].

Взаємодія прагматичних та стилістичних чинників у мовному дискурсі є динамічним процесом, де кожен елемент впливає на загальну інтерпретацію та ефективність комунікації. У політичному дискурсі вибір лексичних одиниць, риторичних прийомів та стилістичних засобів часто спрямований на формування іміджу політика, маніпулювання громадською думкою чи

мобілізацію електорату, що особливо важливо під час виборчих кампаній або політичної нестабільності. Наприклад, політики використовують риторичні фігури, як антитези чи гіперболи, щоб підкреслити контраст між своїми поглядами та позицією опонентів. Лексичний вибір, наприклад, терміни «реформи» чи «криза», впливає на емоційну реакцію аудиторії та зміцнює політичний наратив. Стилiстичні засоби, як метафори чи іронія, можуть маніпулювати сприйняттям та підвищувати емоційну виразність. Прагматичні аспекти, такі як намір переконати або інформувати, визначають, як ці стилістичні елементи сприймаються цільовою аудиторією та чи досягнуть комунікативних цілей. У політичних дебатах вибір між агресивною атакою чи конструктивною критикою залежить від стилістичних прийомів і прагматичних цілей: підвищити підтримку серед виборців чи дискредитувати суперника [38, с. 55].

У науковому дискурсі прагмастилiстичні чинники сприяють забезпеченню точності, об'єктивності та ясності викладу, відповідності встановленим науковим стандартам та нормам академічного спілкування. Використання спеціалізованої термінології, чіткої і логічної структури тексту, аргументованих доказів і посилань на авторитетні джерела є основою для створення наукових праць, які відповідають вимогам наукового співтовариства та сприяють обміну знаннями. Наприклад, у статтях з психології, де важливо точно передати результати досліджень, наявність точних термінів і посилань на перевірені джерела дозволяє уникнути непорозумінь і забезпечує довіру до результатів роботи. Чітка структура, що включає введення, методологію, результати, обговорення і висновки, є важливим стилістичним прийомом для підтримання логічності викладу. Водночас важливо враховувати цільову аудиторію та контекст: для вузької спеціалізованої аудиторії можна використовувати більш складну термінологію, в той час як для більш широкого кола читачів — спрощення мови і пояснення термінів. Надмірна складність або спрощення мови можуть призвести до непорозумінь або викривлення наукової

інформації, тому правильний баланс є важливим для досягнення точності та ясності [41, с. 30].

У публіцистичному дискурсі прагмастилістичні чинники відіграють ключову роль у залученні уваги широкої аудиторії, формуванні громадської думки та впливі на соціальні процеси. Використання емоційно насиченої лексики, експресивних синтаксичних конструкцій, риторичних запитань, метафор і інших стилістичних прийомів сприяє створенню яскравих образів, які викликають емоційний відгук у читачів. Наприклад, в політичних публікаціях журналісти часто використовують терміни, які мають потужний емоційний заряд, як-от «катастрофа», «криза», «реформи», що можуть миттєво змінити ставлення аудиторії до описуваних подій. Риторичні запитання, такі як «Хто ж винен у цьому?» чи «Чи ми готові до таких змін?», спонукають читачів замислитися над питанням та активно включають їх у процес осмислення інформації. Використання метафор, наприклад, «економічна буря», створює сильний візуальний образ і допомагає читачу сприймати складні соціально-політичні ситуації через образи, зрозумілі на інтуїтивному рівні. Аналіз цих чинників дає змогу зрозуміти, як публіцистичні тексти впливають на масову свідомість, формуючи переконання та емоційні реакції, що можуть змінити суспільні настрої чи поведінку [1, с. 45].

У медіадискурсі прагмастилістичні чинники визначають ефективність комунікації, оскільки мовні засоби обираються таким чином, щоб досягти конкретних прагматичних цілей у різних соціальних контекстах. Прагматичні аспекти медіадискурсу включають аналіз мовленнєвих актів, імплікатур, пресупозицій, які формують зміст повідомлення та впливають на його інтерпретацію. Наприклад, використання пресупозицій у новинах, таких як «Після катастрофи, уряд не зміг виправити ситуацію», створює підґрунтя для негативного сприйняття влади, навіть якщо безпосередньо цього не стверджується. Стилiстичні особливості, зокрема метафори, епітети, іронія та інші риторичні прийоми, додають емоційного забарвлення та сприяють формуванню специфічного настрою в аудиторії. У медіапублікаціях часто

застосовуються метафори, що підсилюють драматичність подій, як, наприклад, «політична буря» або «вибух емоцій», що створює певну напругу й очікування у читача [3, с. 24].

Прагматичні особливості медіадискурсу включають вивчення мовленнєвих актів, які застосовуються для досягнення певних комунікативних цілей, таких як інформування, переконання або розвага. Наприклад, у новинах мовленнєві акти можуть бути націлені на надання фактів (інформування) або маніпулювання ставленням аудиторії (переконання). Імплікатури та пресупозиції, що містяться в медіатекстах, значно впливають на сприйняття інформації реципієнтами, формуючи певні очікування та установки. Наприклад, у політичних новинах використання фрази на кшталт «після економічної кризи, влада змогла...», створює враження, що уряд не зміг попередити кризи, навіть не називаючи це прямо. Така форма подачі інформації дозволяє маніпулювати сприйняттям подій, роблячи акцент на наслідках, а не на причинах. Крім того, використання певних лексичних одиниць або граматичних конструкцій може підсилювати або, навпаки, послаблювати вплив повідомлення на аудиторію: наприклад, використання активної конструкції («уряд ініціював реформи») змушує сприймати події як дію уряду, а пасивні конструкції («реформи були ініційовані урядом») може створити відчуття відстороненості від дії. Аналіз прагматичних аспектів медіадискурсу дозволяє виявити приховані смисли та наміри авторів медіатекстів, що є важливим для критичного осмислення отримуваної інформації [42, с. 22].

Взаємодія прагматичних та стилістичних чинників у медіадискурсі є важливим аспектом для розуміння того, як мас-медіа впливають на формування суспільних уявлень та установок. Наприклад, вибір мовних засобів, таких як емоційно забарвлені слова чи риторичні питання, може не лише донести інформацію, але й впливати на емоції реципієнтів, викликаючи певні почуття або реакції. У новинних сюжетах або політичних коментарях часто використовуються стратегії, що ґрунтуються на маніпуляції емоціями аудиторії: зокрема, через акцент на негативних чи драматичних подіях

(наприклад, «страшна катастрофа» замість «нещасний випадок») або створення образу ворога чи загрози. Зазначені мовні засоби можуть значно змінити сприйняття події або ситуації, формуючи певну громадську думку, мобілізуючи чи, навпаки, демобілізуючи соціальні групи [48, с. 20].

Дослідження прагмастилістичних особливостей медіадискурсу дає можливість глибше зрозуміти, як контекст, ситуаційні фактори та когнітивні механізми впливають на ефективність комунікації. Наприклад, у новинах про екологічні катастрофи медіа часто використовують емоційно забарвлені слова, такі як «катастрофічний», «непоправний збиток», щоб створити в аудиторії відчуття терміновості та потреби в негайних діях. Це сприяє активізації соціальних стереотипів щодо безвідповідальності великих корпорацій або урядів у питаннях екології, що допомагає формувати певну громадську думку щодо необхідності посилення екологічних норм та законодавства. Крім того, під час природних катастроф медіа часто зображують рятувальні операції як героїчні та величезні за масштабами, використовуючи фрази, як «незламний дух», що сприяє формуванню позитивного іміджу урядових органів або волонтерських груп і дає громадськості відчуття стабільності.

У рекламі технологічних продуктів часто застосовуються стилістичні стратегії для маніпулювання сприйняттям споживачів та активізації їх потреб. Наприклад, у рекламі смартфонів або комп'ютерної техніки використовується прийом «створення прагнення», де вигоди та переваги продукту часто зображуються в ідеалізованому світлі, де «відсутність цієї технології» може означати «відставання від прогресу» або «недосконалість». Крім того, через когнітивні механізми, такі як повторення та використання фраз типу «найкраща пропозиція», медіа можуть формувати в аудиторії стійке переконання, що певний товар є невід'ємною частиною сучасного способу життя, навіть якщо споживач не має реальної потреби в ньому [20, с. 170]. Критичний

дискурс-аналіз медіадискурсу дозволяє виявити ідеологічні установки та приховані смисли, що містяться в медіатекстах. Наприклад, у новинах про політичні події, коли медіа використовують фрази на кшталт «перемога

демократії» або «зрада національних інтересів», формуються стереотипні образи, що підтримують певні політичні наративи. Це спрямовано на дослідження таких мовних засобів як метафори («боротьба за свободу», «битва за серце нації»), використовуються для підтримки або підризу існуючих владних відносин та соціальних ієрархій [30, с. 12].

Аналіз прагмастилістичних чинників у цьому контексті допомагає зрозуміти, яким чином через мову конструюється соціальна реальність, як, наприклад, у висвітленні економічних криз використовуються вирази «глобальний колапс» чи «катастрофічний дефіцит», щоб спонукати до певних економічних чи політичних рішень, спрощуючи складні проблеми до чітких двоїстих образів. Розуміння цих процесів є важливим для розвитку критичного мислення та здатності протистояти маніпулятивним впливам з боку мас-медіа, наприклад, через формування чіткої оцінки новин про міжнародні конфлікти, що можуть бути подані через призму «добро проти зла» [7, с. 210].

Отже, дослідження прагмастилістичних чинників у медіадискурсі демонструє їхню ключову роль у формуванні ефективної комунікації. Наприклад, у висвітленні великих соціальних протестів медіа використовують вирази «масові заворушення» або «громадянська непокора», що змінює сприйняття подій, сприяючи або підтримці, або дискредитації протестних рухів. Взаємодія прагматичних стратегій та стилістичних засобів забезпечує досягнення комунікативних цілей, таких як маніпуляція сприйняттям або формування громадської думки, впливаючи на сприйняття та інтерпретацію інформації реципієнтами. Розуміння цих механізмів є необхідним для створення медіатекстів, здатних не лише інформувати, але й переконувати, розважати або маніпулювати аудиторією, як це часто трапляється в рекламних кампаніях або під час політичних дебатів. Подальші дослідження у цій галузі сприятимуть глибшому усвідомленню ролі мовних засобів у медійному впливі та розвитку навичок критичного сприйняття інформації.

1.3. Структура побудови науково-популярного дискурсу: вербальні та невербальні складові.

Науково-популярний дискурс займає важливе місце у сучасному комунікаційному просторі, оскільки він відіграє ключову роль у передаванні складних наукових знань широкій аудиторії. Метою цього дискурсу є адаптація спеціалізованої наукової інформації до доступної та зрозумілої форми, що дозволяє не тільки спеціалістам, але й людям без глибоких знань у певній галузі розуміти складні концепції та теорії. Важливими інструментами для цього є вербальні засоби, такі як адаптована лексика, метафори, порівняння і аналогії, що полегшують сприйняття складних ідей. Наприклад, у науково-популярних програмах, присвячених астрофізиці, такі складні концепції, як «чорні діри» або «темна матерія», часто пояснюються через метафори, що надають їм наочних образів. Опис чорних дір як «невидимих гігантів» чи темної матерії як «невідомої речовини, що пронизує космос», дозволяє слухачам та глядачам уявити ці складні наукові явища через знайомі образи, що значно спрощує їх розуміння. Метафори стають ефективними інструментами для пояснення абстрактних ідей, оскільки вони допомагають перетворити наукові терміни на конкретні, зрозумілі концепти, з якими аудиторія вже знайома [34, с. 200].

Окрім метафор, науково-популярний дискурс активно використовує порівняння та аналогії, що також сприяють зрозумілості матеріалу. Наприклад, порівняння «мозок як комп'ютер» є потужним засобом для пояснення складної роботи нейронних мереж, оскільки воно дозволяє аудиторії уявити, як саме працює обробка інформації в мозку, використовуючи вже знайомі концепти. Таким чином, науково-популярний дискурс не лише спрощує складні наукові ідеї, але й створює місток між науковими знаннями та реальним світом, що робить науку доступною та цікавою для широкої публіки. Це сприяє розвитку наукового світогляду серед людей, покращує їхнє розуміння складних явищ і стимулює інтерес до науки. Завдяки використанню метафор та аналогій, наука

стає не тільки доступною, але й привабливою для більшості, що робить цей дискурс важливим елементом в освітньому процесі та науковій комунікації.

Аналогії є потужним інструментом у науково-популярному дискурсі, оскільки вони забезпечують необхідний міст між складними науковими концепціями та тим, що вже є знайомим або зрозумілим для аудиторії. Вони дозволяють зменшити абстракцію наукових ідей, спрощуючи їх сприйняття і допомагаючи аудиторії краще зрозуміти складні теорії. Наприклад, широко відома метафора «генетичний код як інструкція до створення організму» дає можливість сприйняти генетичний код не просто як складну молекулярну структуру, а як набір інструкцій, що керують процесом формування живого організму. Така аналогія наближає абстрактну наукову концепцію до реального світу, де кожен з нас знайомий з поняттям інструкцій для створення чи збирання чогось. Завдяки цьому, навіть люди без спеціалізованих біологічних знань можуть краще усвідомити функцію ДНК і її значення в процесах клітинного поділу, росту та розвитку організмів. Метафора допомагає розкрити роль генетичної інформації у створенні живих істот, спрощуючи її сприйняття через зрозумілі аналогії з іншими сферами, наприклад, з інженерією чи програмуванням, де інструкції мають пряму функцію керування процесами [43, с. 420].

Невербальні компоненти науково-популярного дискурсу, зокрема візуалізація даних через графіки, діаграми, таблиці та інші візуальні елементи, значно полегшують процес передачі складної інформації та забезпечують її сприйняття на більш доступному рівні. Візуалізація даних є потужним інструментом, що дозволяє розглянути великі обсяги інформації у стисnutій та зручній формі. Наприклад, графіки та діаграми можуть наочно демонструвати закономірності, тренди або кореляції між даними, що в текстовому вигляді могли б бути важкими для розуміння або зовсім непомітними. Візуальні елементи не лише полегшують процес розуміння складних наукових явищ, але й дозволяють читачу або слухачу швидко зорієнтуватися у фактах, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Вони створюють конкретні образи, що

дозволяють зробити абстрактні концепти більш реальними і зрозумілими, що особливо важливо в науково-популярних текстах, спрямованих на широку аудиторію [33, с. 36].

Застосування невербальних компонентів, таких як діаграми, таблиці, схеми, а також структурних елементів тексту, таких як підзаголовки, списки та логічне поділення на розділи, дозволяє значно спростити сприйняття наукового матеріалу. Завдяки таким інструментам інформація організовується у вигляді чітких блоків, що дає можливість читачу швидко виокремлювати найважливіші аспекти і зосереджувати увагу на ключових моментах. Наприклад, у звітах Міжурядової панелі з питань змін клімату (IPCC) використовуються графіки, які демонструють зростання середньорічної глобальної температури з $13,8^{\circ}\text{C}$ у 1880 році до $14,7^{\circ}\text{C}$ у сучасний період, що дозволяє чітко прослідкувати тренд глобального потепління. Також таблиці, що містять порівняльні дані з викидами парникових газів у різних країнах, забезпечують можливість швидкого аналізу внеску окремих регіонів у загальну картину змін клімату. Ця конкретика дозволяє не тільки розбити складну інформацію на зрозумілі елементи, але й підкріпити її реальними даними, що підвищує наукову обґрунтованість представлених фактів.

Візуальні елементи виконують роль не лише інтерпретаторів складних ідей, але й організаторів інформації, створюючи зручну навігацію у науковому дискурсі. Наприклад, діаграми розсіяння, що використовуються в астрономічних дослідженнях, дозволяють визначити кореляцію між відстанню до галактик і їх швидкістю віддалення, що є ключовим для розуміння космологічного розширення Всесвіту. Подібно, в генетичних дослідженнях таблиці з частотою алелей у популяціях допомагають візуалізувати еволюційні процеси та генетичну різноманітність. Структуроване поділення тексту на підрозділи та використання списків, як, наприклад, розбивка методів аналізу даних на окремі етапи, сприяє кращому засвоєнню матеріалу студентами та науковцями. Таким чином, інтеграція вербальних та невербальних компонентів з конкретними прикладами забезпечує комплексне сприйняття наукової

інформації, роблячи її максимально доступною, зрозумілою та обґрунтованою для широкої аудиторії.

Візуальні ефекти, зокрема кольорові акценти, шрифтові виділення та інші графічні елементи, додають тексту динамічності і можуть підвищити ефективність сприйняття матеріалу. Колір може використовуватися для того, щоб привернути увагу до ключових моментів, акцентувати важливі аспекти наукового матеріалу або підкреслити основні ідеї. Це полегшує сприйняття тексту та допомагає створити емоційний зв'язок між читачем і матеріалом, що робить науку не тільки доступною, а й цікавою. Вищезазначене поєднання вербальних і невербальних елементів створює своєрідну синергію, яка значно підвищує ефективність науково-популярного дискурсу, роблячи науку зрозумілою і привабливою для широкої аудиторії. Завдяки цьому, науково-популярний дискурс стає потужним інструментом популяризації знань, що сприяє розвитку інтелектуальної культури та підвищенню наукової грамотності в суспільстві. Грамотне поєднання адаптованої лексики, метафор, аналогій, візуальних елементів і структурних прийомів дозволяє передати складну наукову інформацію в доступній та цікавій формі, сприяючи більш глибокому розумінню наукових ідей і концепцій [44, с. 130].

Візуальні ефекти в науково-популярному дискурсі виступають важливим компонентом, що стимулює як когнітивне, так і емоційне сприйняття матеріалу. Використання кольорових акцентів і шрифтових виділень дозволяє не лише структуровано розбивати текст на логічні блоки, а й створювати візуальні сигнали, які сприяють виділенню найважливіших даних та концепцій. Так, за допомогою кольорів можна, наприклад, виділити порівняльні показники в таблицях або підкреслити критичні етапи процесу наукового дослідження, що сприяє швидкому орієнтуванню у великій кількості інформації. Крім того, грамотне застосування графічних елементів, таких як інфографіка, анімації та інтерактивні діаграми, дозволяє створити ефект «звукового мосту» між вербальним і візуальним сприйняттям, що підтверджується сучасними дослідженнями у галузі когнітивної психології. Це дає змогу не лише

підвищити ефективність передачі складної наукової інформації, але й зробити її більш доступною для різних категорій аудиторії, сприяючи інтеграції наукових знань у повсякденне життя та розвитку наукової культури в суспільстві.

Особливу роль у науково-популярному дискурсі відіграє емоційна залученість читача, що є важливим аспектом при передачі наукових знань. Наприклад, у статтях про зміни клімату часто використовуються вирази, як-от: «планета на межі катастрофи» або «невідворотне майбутнє, якщо ми не змінимо наші звички», що створює у читача відчуття терміновості та важливості теми. Поєднання вербальних та невербальних засобів не лише забезпечує точність інформації, а й активізує емоційне сприйняття, сприяючи глибшому засвоєнню матеріалу. Метафори та наочні візуалізації, як-от «Мозок — це як складний комп'ютер, тільки без кнопки ввімкнення», створюють яскраві образи, які допомагають краще зрозуміти складні наукові процеси. Крім того, науково-популярні техніки роблять науку менш абстрактною, застосовуючи приклади з реального життя, як-от аналіз ДНК у криміналістиці чи тестування на спадкові захворювання [49, с. 275].

Крім того, емоційна залученість відіграє вирішальну роль у формуванні довготривалих когнітивних зв'язків із науковою інформацією, що сприяє як більш глибокому розумінню, так і запам'ятовуванню матеріалу. Ефект емоційної реакції, викликаної яскравими метафорами чи наочними візуальними образами, активує нейронні мережі, відповідальні за емоції, що, у свою чергу, підсилює процес асиміляції нових знань. Наприклад, використання образних висловів у контексті змін клімату не лише інформує про наукові факти, але й створює відчуття терміновості, що стимулює глядача до пошуку додаткової інформації та обговорення проблематики. Цей інтерактивний процес, коли інформація сприймається як особистісно значуща та емоційно насичена, допомагає подолати бар'єри між науковим знанням і повсякденним життям. Ефективне поєднання емоційних, вербальних та невербальних засобів таким чином не тільки забезпечує точність і зрозумілість викладеного матеріалу, але

й стимулює формування критичного мислення та інтересу до наукових досліджень серед широкої аудиторії, сприяючи розширенню кола осмислювачів сучасної науки.

Варто зазначити, важливою особливістю науково-популярного дискурсу є необхідність балансування між точністю викладу і доступністю для широкої аудиторії. Простіше кажучи, науково-популярні тексти не повинні бути надмірно спрощеними, бо це може призвести до втрати суті наукових відкриттів і теорій. Водночас надмірна складність і спеціалізованість також можуть відштовхнути потенційного читача. Тут важливо використовувати стратегії, які дозволяють пояснювати складні концепції за допомогою доступної мови, не втрачаючи при цьому наукової точності. Зокрема, використання пояснень у контексті, де складні терміни пояснюються через приклади з повсякденного життя або через зрозумілі порівняння, є ефективним способом адаптації наукового матеріалу до рівня загального сприйняття [45, с. 50].

Слід підкреслити, що визначальною характеристикою науково-популярного дискурсу є прагнення до встановлення делікатного компромісу між строгістю наукової аргументації та доступністю викладених матеріалів для широкого кола читачів. Іншими словами, адаптація наукових текстів до аудиторії, що не володіє спеціалізованими знаннями, не повинна виявлятися у надмірному спрощенні, оскільки це може спричинити втрату сутнісної семантичної наповненості наукових відкриттів і теоретичних конструкцій. Водночас, надмірна спеціалізація та складність викладу здатні ізолювати потенційного читача, що позначається на зниженні доступності і зрозумілості представленої інформації. Зокрема, застосування контекстуальних пояснень, коли спеціалізована термінологія і концептуальні конструкції роз'яснюються через порівняння з елементами повсякденного досвіду або через ілюстративні аналогії, виступає ефективним засобом адаптації наукового матеріалу до рівня загального сприйняття.

Науково-популярно педагогічний дискурс можна розглядати як комплексну комунікативну модель, що поєднує спеціалізоване наукове знання та педагогічні стратегії, створюючи оптимальні умови для досягнення інтелектуальної доступності інформації. Це досягається через застосування термінологічних, методологічних та семіотичних прийомів, які дають змогу адаптувати складні наукові концепти до мовних конструкцій, що є зрозумілими широкій аудиторії. Важливою частиною цього процесу є використання інтертекстуальності, метафоричних та аналогічних конструкцій, що дозволяють трансформувати абстрактні наукові ідеї в доступні форми, зберігаючи наукову точність і логічну послідовність. Це забезпечує не тільки ефективну передачу складних теорій, а й сприяє розвитку критичного мислення та глибшому усвідомленню наукових концепцій. Наприклад, метафора «кровообіг як транспортна система» допомагає студентам зрозуміти процеси в серцево-судинній системі, порівнюючи їх з рухом транспорту в місті, що робить абстрактні наукові процеси більш наочними і зрозумілими. Візуальні елементи, такі як діаграми чи інфографіки, надають можливість продемонструвати складні взаємозв'язки та структури, що полегшує сприйняття матеріалу і сприяє кращому його засвоєнню.

Методологічна організація науково-популярно педагогічного дискурсу ґрунтується на використанні класифікаційних моделей, схем і структурних елементів, що оптимізують когнітивну обробку наукової інформації. Це дозволяє представити складні наукові концепти у доступній для розуміння формі, зберігаючи при цьому їх наукову точність. Структурні елементи, такі як підзаголовки, списки та чітке розмежування розділів, сприяють створенню логічної навігації в тексті, що полегшує засвоєння складних ідей, зокрема в таких дисциплінах, як фізика або хімія. Використання візуальних засобів, наприклад, графіків та таблиць, дозволяє швидко і наочно продемонструвати важливі закономірності та тренди, що дає можливість кращого розуміння матеріалу без зниження рівня наукової достовірності. Ці методи інтеграції вербальних і невербальних елементів у науково-популярно педагогічному

дискурсі є потужним інструментом популяризації наукових знань, що стимулює інтелектуальний розвиток і сприяє формуванню критичного мислення в суспільстві. Зокрема, така адаптація дозволяє зробити наукові концепти доступними для широкої аудиторії, що сприяє розвитку наукової культури на загальнонаціональному рівні.

У підсумку, науково-популярний дискурс виступає потужним інструментом передачі наукових знань широкій аудиторії, забезпечуючи не лише доступність та точність інформації, а й емоційну залученість читача до наукових тем. Завдяки правильному поєднанню вербальних і невербальних елементів, таких як метафори, аналогії, графіки, діаграми та чітка структура, складні наукові ідеї стають зрозумілими, що сприяє зростанню наукової грамотності в суспільстві. Важливо, що науково-популярний дискурс є не лише способом передачі знань, а й важливим елементом формування критичного мислення та заохочення до глибшого осмислення науки. Через цей дискурс наука стає доступною і привабливою для широкого кола читачів, сприяючи їхньому розвитку і розумінню складних наукових проблем у контексті повсякденного життя.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади дослідження дискурсу як багаторівневого феномена, що поєднує мовні, когнітивні, соціальні та культурні чинники. Дискурс у сучасній лінгвістиці трактується як динамічна комунікативна система, у межах якої мовні форми не лише відображають реальність, а й беруть участь у її формуванні, впливаючи на сприйняття та інтерпретацію інформації. Такий підхід дозволяє врахувати всі аспекти комунікації, що визначають функціонування мовних практик у політиці, науці, медіа та культурі.

Дискурс не зводиться до сукупності мовних одиниць — він охоплює взаємодію соціокультурних умов, індивідуального досвіду та когнітивних процесів. Аналіз лексичних, граматичних і стилістичних характеристик має здійснюватися з урахуванням їхньої соціальної обумовленості, оскільки мова є інструментом, через який формуються соціальні структури, цінності та моделі

поведінки. Дискурс, таким чином, не тільки відображає когнітивні моделі, а й бере участь у їх формуванні.

Особлива увага приділяється ролі вербальних і невербальних компонентів у науково-популярному дискурсі, де необхідно адаптувати складні наукові концепції для широкої аудиторії. Використання термінів, метафор, аналогій, а також графіків і схем забезпечує зрозумілість і водночас точність викладу. Логічна структура тексту та доступна подача матеріалу є ключовими умовами ефективної комунікації.

Таким чином, дискурс розглядається як інтегративне явище, що потребує комплексного аналізу мовних, соціокультурних і когнітивних аспектів. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти механізми функціонування мови в суспільстві та її роль у формуванні соціальних і когнітивних реалій, а також визначити специфіку адаптації мовних засобів до різних комунікативних цілей.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРАГМАСТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1. **Методологія аналізу науково-популярного педагогічного дискурсу**

Аналіз науково-популярного педагогічного дискурсу здійснюється на основі комплексного підходу, що передбачає впровадження багаторівневої методології, спрямованої на всебічне й детальне вивчення комунікативних процесів у їхній природній функціональності. Застосування зазначеного принципу забезпечує систематизацію емпіричного матеріалу та поглиблений аналіз специфіки мовної діяльності в умовах реальної навчальної комунікації. Теоретичний фундамент дослідження базується на інтеграції сучасних лінгвістичних концепцій із практичними методами дискурсивного аналізу, що дозволяє комплексно осмислити прагматичні та стилістичні параметри досліджуваних текстів. Визначальним методологічним вектором виступає прагматичний підхід, у межах якого мовні акти розглядаються як ключові одиниці комунікативної діяльності, що є особливо релевантним для освітнього дискурсу. Зазначений метод дає змогу простежити функціональну специфіку мовних засобів у контексті соціокультурної детермінації навчального мовлення, оскільки комунікативна поведінка суб'єктів освітнього процесу значною мірою обумовлена чинниками соціального середовища та усталених культурних норм.

На початковому етапі аналізу науково-популярного педагогічного дискурсу першочергову увагу було зосереджено на виявленні комунікативних намірів і цілей суб'єктів освітньої комунікації, що є необхідною умовою для адекватної інтерпретації дискурсивних практик у навчальному середовищі. У цьому контексті дослідження спрямовувалося на з'ясування механізмів

використання мовних засобів для реалізації таких комунікативних інтенцій, як пояснення, інформування, спонукання до дії, аргументація чи коригування когнітивних установок адресата. Аналіз прагматичних параметрів мовної діяльності охоплював не лише вербальний рівень комунікації, а й паралінгвістичні засоби, які можуть як підсилювати, так і модифікувати семантичне навантаження висловлювань. Урахування соціокультурних чинників комунікативної взаємодії дозволило визначити роль соціального статусу, комунікативних стратегій і культурних норм у виборі мовних ресурсів, що використовуються в навчальному дискурсі. Комплексний підхід до аналізу цих параметрів дав змогу простежити варіативність прагматичних функцій мовних одиниць у педагогічній комунікації, що визначається контекстуальними умовами, соціальними ролями учасників взаємодії та прагненням досягти ефективної освітньої взаємодії [35, с. 226].

У межах подальшого етапу дослідження науково-популярного педагогічного дискурсу основну увагу було зосереджено на стилістичних характеристиках освітнього дискурсу, що дало змогу проаналізувати специфіку мовного оформлення текстів і виявити механізми їхнього впливу на аудиторію. Стилiстична організація мовлення відіграє ключову роль у процесі сприйняття та інтерпретації повідомлення, оскільки вибір мовних засобів зумовлюється не лише прагматичними настановами комуніканта, а й соціокультурними характеристиками суб'єктів педагогічної взаємодії. З огляду на це, особливу увагу приділено аналізу стилістичних прийомів, що використовуються з метою створення емоційного або риторичного ефекту в навчальному дискурсі. До об'єкта дослідження увійшли такі виразні засоби, як метафори, що сприяють образності викладу та підсилюють емоційну зосередженість адресата; риторичні запитання, які виконують функцію актуалізації ключових аспектів висловлювання та стимулюють когнітивну рефлексію; анафори, що забезпечують експресивність тексту шляхом повторюваності певних мовних конструкцій. Аналіз зазначених засобів дозволив визначити їхню роль у

структурній організації висловлювань і в реалізації прагматичної спрямованості педагогічного мовлення [50, с. 80].

Важливим етапом дослідження науково-популярного педагогічного дискурсу став аналіз жанрових характеристик текстів, оскільки жанр як дискурсивна категорія визначає специфіку використання мовних засобів відповідно до комунікативних завдань освітнього процесу [16, с. 79]. Кожен жанровий різновид тексту характеризується типовими мовними моделями, структурною організацією та прагматичними орієнтирами, що обумовлюють вибір лексичних, синтаксичних і стилістичних ресурсів. З метою виявлення закономірностей функціонування мовних одиниць у різних жанрових формах освітнього дискурсу було здійснено порівняльний аналіз навчальних, науково-методичних і академічних текстів. Зокрема, навчальні матеріали демонструють орієнтацію на доступність викладу, структурованість і поетапне розгортання інформації з метою формування когнітивних компетентностей. Науково-методичні тексти відзначаються логічністю, аргументативністю та термінологічною насиченістю, що сприяє забезпеченню точності й об'єктивності викладених положень. Натомість академічний дискурс, зокрема лекційне мовлення, містить елементи пояснення, узагальнення й інтерпретації, що забезпечують ефективність освітньої комунікації та залучення здобувачів освіти до осмислення навчального матеріалу. Аналіз жанрових особливостей текстів дозволив виявити специфіку мовного оформлення освітнього дискурсу та його вплив на адресата [10, с. 55].

На наступному етапі дослідження науково-популярного педагогічного дискурсу основну увагу було зосереджено на когнітивних аспектах комунікації, що дало змогу заглибитися в процеси концептуалізації знань у мовленні та дослідити взаємозв'язок між мовними структурами та когнітивними операціями суб'єктів освітньої взаємодії. Когнітивний підхід до аналізу дискурсу передбачає розгляд мовлення не лише як засобу передачі інформації, а й як інструменту репрезентації індивідуального та колективного знання, що є ключовим у процесі навчальної діяльності. Особливий акцент зроблено на

дослідженні концептуальних моделей, які визначають структурну організацію навчального мовлення та відображають когнітивні механізми опрацювання й засвоєння інформації. Ці моделі функціонують у тісному взаємозв'язку з соціокультурним контекстом, оскільки формування й актуалізація концептів у науково-освітньому дискурсі відбувається під впливом попереднього досвіду, культурних норм і когнітивних стратегій, характерних для академічного середовища. Аналіз когнітивних компонентів дозволив простежити, яким чином ментальні репрезентації навчального матеріалу трансформуються в мовні структури та як педагогічне мовлення сприяє організації й упорядкуванню пізнавальної діяльності учасників освітнього процесу.

У межах дослідження науково-популярного педагогічного дискурсу важливим етапом стало застосування методу корпусного аналізу, що забезпечив можливість обробки значних обсягів текстових даних з метою виявлення закономірностей функціонування мовних одиниць в освітньому та академічному контекстах. Використання корпусної методології дозволило отримати об'єктивні статистичні показники щодо частотності вживання лексичних, морфологічних і синтаксичних конструкцій, що сприяло виявленню стилістичних і прагматичних особливостей педагогічного дискурсу. Корпусний аналіз надав змогу не лише кількісно оцінити поширення певних мовних засобів, а й дослідити їхню функціональну варіативність у різних жанрових формах освітніх текстів, зокрема лекціях, навчально-методичних матеріалах та наукових публікаціях. Отримані емпіричні дані стали надійною основою для перевірки теоретичних гіпотез щодо комунікативних стратегій у науково-популярно педагогічному мовленні, що дало змогу підтвердити їхню валідність або внести необхідні корективи відповідно до фактичного матеріалу. Крім того, застосування корпусного аналізу дозволило виявити нові закономірності, які не були враховані в межах традиційних лінгвістичних підходів, зокрема особливості вживання мовних одиниць у нетипових освітніх контекстах, модифікацію їхніх прагматичних функцій залежно від комунікативної ситуації,

а також вплив соціокультурних чинників на формування педагогічного дискурсу.

Важливим аспектом нашого дослідження стало вивчення дискурсивних практик у контексті науково-популярно педагогічної діяльності, що дозволило проаналізувати взаємозв'язки між мовними засобами та соціальними структурами, в яких відбувається освітня комунікація. Дискурсивні практики в цьому випадку трактуються як система усталених мовних дій і стратегій, які реалізуються в конкретних освітніх контекстах і відображають ідеологічні, культурні та соціальні орієнтації академічної спільноти. Аналіз дискурсивних практик дозволив виявити, як соціальні інституції, зокрема освітні установи, впливають на формування мовних норм, стандартизують або заохочують варіативність мовного вираження в навчальному процесі, а також як мовлення стає інструментом соціального конструювання знання та навчальної реальності. У цьому контексті особливу увагу було приділено впливу політичних, економічних і культурних чинників на вибір мовних засобів, інтерпретацію навчальних висловлювань і формування дискурсивних стратегій, що використовуються в академічному та педагогічному мовленні.

Отже, застосування комплексної методології та аналітичних процедур в рамках нашого дослідження не лише розширило розуміння специфіки функціонування мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності, а й сприяло формулюванню універсальних принципів, які можуть бути використані для подальшого дослідження різних типів освітніх текстів в різноманітних соціокультурних контекстах. Це підкреслює важливість комплексного підходу як ефективного інструменту для дослідження мовної комунікації в науково-популярно педагогічному середовищі, з урахуванням її цілісності та багатовимірності.

2.2. Емпірична база та критерії добору матеріалів для аналізу науково-популярного дискурсу в педагогічній діяльності

У процесі дослідження прагмастилістичних особливостей мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності було здійснено ретельний відбір емпіричного матеріалу, що охоплює різноманітні жанри та типи дискурсу, включаючи академічні статті, лекційні матеріали, методичні рекомендації та інтерв'ю з учасниками освітнього процесу. Зазначений метод дозволив комплексно аналізувати мовні практики в різних соціокультурних контекстах, враховуючи актуальність, контекстуальність і репрезентативність обраних джерел, а також їхню безпосередню відповідність педагогічним цілям. На початковому етапі дослідження основна увага була зосереджена на з'ясуванні комунікативних інтенцій мовців, що дозволило виявити, як мовні засоби використовуються для досягнення таких цілей, як інформування, переконання, спонукання або маніпулювання адресатом, зокрема студентами чи слухачами. Особлива увага була приділена як вербальним, так і паралінгвістичним складникам комунікації, оскільки останні можуть суттєво впливати на сприйняття навчальних матеріалів. Це дозволило з'ясувати, як невербальні елементи, такі як інтонація, жести, темп мовлення, сприяють або нейтралізують семантичне навантаження висловлювань. Окрім того, важливою частиною дослідження стало врахування соціальних чинників, що впливають на вибір мовних стратегій у науково-популярно педагогічному контексті, зокрема соціальний статус учасників комунікації (викладачів і студентів), їхні інтенції, культурні установки та норми поведінки, що відрізняються в залежності від навчальної дисципліни, типу навчального закладу чи вікової категорії аудиторії. Урахування цих параметрів дозволило виявити варіативність прагматичних функцій мовних одиниць залежно від контексту, соціальних ролей учасників та прагнення досягти певних освітніх результатів.

Наступним етапом дослідження стало вивчення стилістичних особливостей мовного дискурсу, що дало змогу проаналізувати механізми

впливу на адресата через особливості мовного оформлення в науково-популярно педагогічній діяльності. Стиль мовлення був досліджений з урахуванням прагматичних настанов мовця, а також соціокультурних характеристик як комуніканта, так і реципієнта, враховуючи специфіку педагогічного контексту. Особлива увага була приділена стилістичним засобам, таким як метафори, що сприяють образності та емоційному залученню студентів, риторичним запитанням, які акцентують увагу на ключових аспектах навчальних матеріалів, а також анафорам, що посилюють експресивність текстів завдяки повторюваності певних мовних одиниць. Також були досліджені еліпсиси, градація, антитези та паралелізми, які використовуються для підвищення риторичної виразності викладення інформації. Аналіз цих засобів дозволив виявити їхню функціональну роль у структурі освітніх текстів та сприяння прагматичному впливу на аудиторію.

Для аналізу мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності були обрані тексти з академічних журналів, педагогічних видань та науково-популярних ресурсів, що висвітлюють питання освіти, науки та розвитку суспільства. Ці тексти слугують цінним матеріалом для дослідження прагматичних цілей авторів, їх стилістичних прийомів, а також способів впливу на аудиторію в контексті науково-популярно педагогічного дискурсу. Наприклад, статті з журналів «Вища освіта України» та «Педагогічна майстерність» дозволяють дослідити, як автори застосовують мовні засоби для формулювання освітніх ідей, розвитку критичного мислення та формування позитивних установок до навчання. Вибір таких публікацій, характерних для науково-популярно педагогічного дискурсу, дозволяє детально аналізувати мовні стратегії, спрямовані на вплив на студентів та педагогів, зокрема використання спеціалізованої лексики, аргументації та емоційних апеляцій для досягнення навчальних цілей.

Статті з філологічних журналів становлять важливе джерело для дослідження наукового дискурсу, оскільки вони дозволяють глибоко вивчати, як прагматичні функції та стилістичні засоби використовуються для

представлення нових наукових концепцій та ідей у галузі філології. Зокрема, публікації в таких журналах, як «Мовознавство», «Філологічні студії» та «Studia Linguistica», надають змогу проаналізувати сучасні тенденції у лінгвістичних дослідженнях та інтерпретації мовних явищ, з акцентом на використання спеціалізованої термінології, аргументації та об'єктивного стилю, що сприяє чіткій передачі наукових знань. Ці видання також слугують платформою для обговорення нових методологічних підходів, що формують сучасний науковий дискурс, і допомагають дослідникам бути в курсі новітніх концептуальних ідей у лінгвістиці. Стель подачі наукових статей відзначається високою точністю, нейтральністю та застосуванням термінів, що мінімізує можливість суб'єктивних інтерпретацій, а структура текстів відповідає академічним стандартам, де кожен розділ логічно розвиває певну ідею або гіпотезу, враховуючи об'єктивність і доказовість [46, с. 88].

Для аналізу мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності було відібрано широкий спектр матеріалів, що охоплюють різні жанри та типи текстів. Серед них особливу увагу було приділено художнім творам класичних українських авторів, таких як Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка, а також сучасним письменникам, зокрема О. Забужко та Ю. Андруховичу. Вибір цих творів обґрунтований їх здатністю висвітлювати соціокультурні та емоційні аспекти через мовні засоби, що дозволяють глибше розкрити складні прагматичні функції і стилістичні прийоми. У творах класичних авторів, таких як Т. Шевченко, активно використовуються метафори і символи, що допомагають висвітлювати моральні та соціальні питання, зокрема кріпацтво і національну боротьбу. Твори І. Франка та Л. Українки демонструють використання поетичних засобів, які акцентують на внутрішніх конфліктах героїв через контрасти й градації. Сучасні автори, такі як О. Забужко та Ю. Андрухович, інтегрують постмодерні елементи, такі як іронія та змішання реальності й вигадки, що дозволяє читачеві зосередитися не лише на тексті, але й на більш широких філософських і культурних контекстах. Поданий підхід до вибору емпіричного матеріалу дає змогу комплексно аналізувати

мовний дискурс у науково-популярно педагогічній діяльності, враховуючи стилістичні, прагматичні та соціокультурні аспекти.

У процесі дослідження мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності важливим є ретельний вибір емпіричних матеріалів, які відображають специфіку комунікації в освітньому та науковому контекстах. Для аналізу були обрані тексти, що охоплюють різноманітні аспекти наукової діяльності та педагогічної практики, зокрема статті, публікації та монографії, що розглядають сучасні педагогічні інновації, методи навчання, розвиток навчальних програм та наукові дослідження у сфері освіти. Вибір матеріалів з таких журналів, як «Педагогіка», «Освітні технології», «Наукові записки», а також з професійних педагогічних платформ, таких як «EdTech Hub», дозволяє вивчати, як науковці та педагоги використовують мовні стратегії для досягнення своїх комунікативних цілей у рамках науково-популярно педагогічної діяльності [11, с. 112]. Публікації, присвячені питанням педагогічних технологій, дидактичних інновацій та методик викладання, дозволяють досліджувати функціонування термінології, яка має специфічне значення в академічному контексті. Наприклад, у статтях, що публікуються в «Педагогічних студіях», широко використовуються спеціалізовані терміни, що відображають новітні підходи в педагогіці, зокрема, інклюзивні методики, дистанційне навчання, інтерактивні освітні технології, а також терміни, що стосуються розвитку критичного мислення у студентів. Ці терміни вимагають точності й обґрунтованості, що підвищує об'єктивність наукових досліджень та педагогічних практик [2, с. 33].

Усні матеріали, зокрема інтерв'ю, лекції та публічні виступи, мають значну цінність для дослідження мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності, оскільки вони відображають реальні умови комунікації між педагогами, студентами та іншими учасниками освітнього процесу. Записи лекцій, семінарів, конференцій та педагогічних тренінгів, а також публічні виступи на освітніх платформах, дозволяють дослідити, як викладачі та науковці адаптують свої мовні стратегії відповідно до аудиторії, застосовують

риторичні прийоми для посилення ефективності викладу матеріалу та реагують на зміни в навчальному контексті. Важливими аспектами є використання термінології, аргументаційних стратегій, а також емоційних апеляцій у процесі подачі наукової інформації. Наприклад, під час лекцій чи конференцій спостерігається використання питальних конструкцій, метафор, інтонаційних засобів, що сприяють кращому засвоєнню інформації студентами, посилюючи її емоційний і когнітивний ефект. В таких форматах важлива здатність науковців ефективно взаємодіяти з аудиторією, швидко реагувати на питання та коментарі, що підвищує результативність навчального процесу.

Соціальні мережі, зокрема платформи на кшталт Facebook, Twitter (X) та форуми, є важливими джерелами для аналізу мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності, оскільки вони відображають актуальні тенденції комунікації в освітньому середовищі. Швидкість обміну інформацією та інтерактивність взаємодії сприяють виникненню нових мовних стратегій. Використання таких мовних засобів, як сленг, хештеги, емодзі та стислі конструкції, забезпечує емоційну насиченість комунікації, що важливо для ефективного передачі наукових і педагогічних ідей. Наприклад, хештеги #EdTech, #LearningInnovation, #DistanceLearning допомагають згрупувати пости за темами, що стосуються педагогічних інновацій, сприяючи швидкому поширенню інформації серед освітян. Сленг сприяє вираженню емоцій і формуванню неформальної атмосфери в обговореннях, а емодзі підсилюють емоційну складову, створюючи візуальні асоціації з педагогічними процесами. Обмеження символів на платформах, таких як Twitter (X), стимулює користувачів формулювати думки лаконічно, сприяючи ефективному поширенню ідей та інновацій у сфері освіти. Така специфіка цифрового дискурсу створює нові можливості для науково-популярно педагогічних обговорень, дозволяючи оперативно реагувати на зміни в освітньому середовищі і сприяти розвитку педагогічних практик [47, с. 60].

Офіційні документи, зокрема закони України, накази, постанови та офіційні звернення, є важливим матеріалом для аналізу мовного дискурсу в

науково-популярно педагогічній діяльності, оскільки вони відображають специфіку адміністративного стилю, який характеризується формальністю, точністю та нейтральністю. У таких документах активно використовуються канцеляризми — спеціалізовані терміни, що позначають формальні дії або процедури, що сприяє однозначному трактуванню інформації, особливо в контексті юридичних актів і правових норм. Канцеляризми, як наприклад терміни на кшталт «повідомляємо», «визначаємо», «зобов'язуємо», є важливими для дотримання чіткої структури та однозначності викладу. Важливою рисою офіційних документів є також нейтральність, яка виключає емоційне забарвлення та оцінки, що дозволяє забезпечити об'єктивність і точність передачі вимог і фактів. Ці документи, як джерела адміністративного дискурсу, є невід'ємною частиною науково-популярно педагогічної практики, оскільки вони встановлюють нормативні стандарти і регулюють соціальні та освітні процеси, надаючи чіткі вказівки і визначення для відповідних галузей діяльності (Див . Табл 2.1)

Табл. 2.1.

**Жанри та типи дискурсу в науково-педагогічній діяльності:
характеристика та приклади джерел.**

Жанр	Тип дискурсу	Приклад джерела	Основні характеристики
Академічні статті	Науковий дискурс	Журнал «Вища освіта України», «Педагогічна майстерність».	Використання спеціалізованої лексики, аргументація, розвиток критичного мислення, формулювання освітніх ідей, нейтральний стиль, точність.
Лекційні матеріали	Науково-педагогічний дискурс	Записи лекцій, семінарів	Оформлення матеріалу для аудиторії,

			застосування риторичних засобів, використання інтонації та жестів, прагнення до досягнення освітніх цілей.
Методичні рекомендації	Педагогічний дискурс	Публікації педагогічних виданнях	в Точність термінології, інструктивність, орієнтація на навчальні методики, націленість на практичне застосування в педагогічному процесі.
Інтерв'ю учасниками освіти	з Офіційно-адміністративний дискурс	Інтерв'ю викладачами, студентами	з Виявлення інтенцій мовців, соціальний статус учасників, формальність, прагматичні цілі комунікації, інтерв'ю як джерело реального комунікативного процесу.
Публічні виступи	Науково-педагогічний дискурс	Лекції, конференції, педагогічні тренінги	Використання риторичних прийомів, інтонаційних засобів, адаптація стратегії до аудиторії, прагнення до ефективного засвоєння матеріалу.

Філологічні журнали	Науковий дискурс	Журнал «Мовознавство», «Філологічні студії»	Глибоке вивчення лінгвістичних явищ, аргументація, об'єктивний стиль, спеціалізована термінологія, точність викладі. В
Художні твори	Літературний дискурс	Твори Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, О. Забужко, Ю. Андруховича	Використання метафор, символізму, поетичних засобів, контрасти, іронія, образність, соціокультурні та емоційні аспекти.
Соціальні мережі	Цифровий дискурс	Платформи: Facebook, Twitter (X)	Швидкість обміну інформацією, використання сленгу, хештегів, емодзі, стислість конструкцій, інтерактивність, емоційна насиченість, швидке поширення освітніх ідей.

Отже, проведений аналіз емпіричного матеріалу, обраного з урахуванням різноманітності жанрів і типів дискурсу, дає можливість зробити кілька важливих висновків. По-перше, вибір матеріалів, що базуються на актуальності, контекстуальності та репрезентативності, дозволив не лише виявити особливості функціонування мовних засобів у різних соціокультурних умовах, а й розкрити специфіку їх впливу на освітній процес. Різноманітні

жанри комунікації, такі як наукові статті, педагогічні публікації, публічні виступи та лекції, демонструють, як мовні стратегії використовуються для досягнення певних освітніх цілей. Наприклад, наукові та педагогічні публікації переважно акцентують на об'єктивності і точності, що є важливим для передачі знань, тоді як публічні виступи та лекції фокусуються на створенні ефективної взаємодії з аудиторією, залученні слухачів і підтримці їхньої уваги. Таким чином, емпіричний матеріал, обраний для аналізу, став основою для розкриття ключових аспектів мовного впливу у науково-популярно педагогічній діяльності та надав можливість визначити основні стратегії ефективної комунікації в освітньому контексті. Це дозволяє зробити висновок, що мовний дискурс у педагогічній сфері має важливу роль у формуванні не лише освітнього процесу, а й у впливі на соціокультурні та когнітивні аспекти навчання.

2.3. Прагматичні характеристики та стилістична різноманітність науково-популярного педагогічного дискурсу

Аналіз прагматичних характеристик та стилістичної варіативності науково-популярного педагогічного дискурсу сприяє не лише з'ясуванню впливу мовлення на аудиторію, а й виявленню жанрових особливостей, які забезпечують ефективність комунікації в межах освітнього процесу. Ґрунтовне дослідження жанрових характеристик текстів є ключовим аспектом цього дослідження, оскільки саме жанр визначає специфіку реалізації мовних засобів відповідно до поставлених комунікативних цілей у педагогічному середовищі. Кожен жанровий тип тексту в науково-популярно педагогічній діяльності має характерні структурні закономірності, усталені мовні моделі та прагматичні орієнтири, що значною мірою зумовлюють вибір лексичних, синтаксичних і стилістичних засобів. Задля глибшого розуміння специфіки мовних одиниць, що застосовуються в різних жанрах науково-популярно педагогічного

дискурсу, було проведено порівняльне дослідження текстів наукового, методичного та публічного характеру.

Публіцистичні тексти в науково-популярно педагогічному дискурсі характеризуються використанням емоційно забарвлених лексичних одиниць, риторичних запитань та метафор, які сприяють створенню необхідного емоційного фону та впливають на формування громадської думки. Вони спрямовані на мобілізацію емоційного потенціалу читача, активізуючи його почуття і переживання, що дозволяє не лише передавати знання, а й змінювати ставлення до важливих педагогічних і соціальних проблем. Наукові статті, у свою чергу, відрізняються високим рівнем абстракції, використанням спеціалізованої термінології та номінативних конструкцій, що забезпечує об'єктивність і нейтральність подачі матеріалу. Це важливо для збереження точності та достовірності наукової інформації. Літературні твори, з іншого боку, використовують символи, алегорії та метафори, що дозволяє створювати глибокий емоційний зв'язок з читачем і сприяє розвитку критичного мислення та емоційної чутливості учнів, а також надає текстам багатозначність і багатошаровість, що є важливим аспектом у педагогічному процесі.

Наукові публікації, особливо ті, що публікуються у філологічних журналах, відрізняються високим рівнем абстракції, використанням спеціалізованої термінології та чіткими мовними конструкціями, що сприяють формалізації наукової комунікації. Ці роботи мають на меті не лише інформувати про останні наукові досягнення, а й забезпечити ясність, об'єктивність та нейтральність викладу, що є важливими аспектами наукового спілкування. Застосування стилістичних засобів, таких як номінативні конструкції і пасивні форми, дозволяє досягти необхідного рівня абстракції, що, в свою чергу, зберігає наукову об'єктивність, запобігаючи впливу суб'єктивних оцінок та емоцій автора. Наприклад, у статті «Сучасні тенденції в українській фразеології» автор активно використовує номінативні конструкції для точного і безпосереднього визначення термінів і понять, які необхідні для подальшого аналізу. Це сприяє більш чіткому визначенню предмета дослідження, що

підвищує наукову цінність роботи, адже забезпечує точність і однозначність тлумачення фразеологічних одиниць. Таке використання мовних конструкцій важливе для глибокого та всебічного дослідження мовних явищ, оскільки дає змогу уникнути непорозумінь і забезпечити наукову обґрунтованість викладеного матеріалу [25, с. 100].

У науково-популярно педагогічному дискурсі, як і в літературних творах, використовуються мовні засоби, що сприяють створенню емоційного та концептуального ефекту. Наприклад, метафори, алегорії та символи виступають потужними інструментами для вираження складних ідей та емоцій, а також для передачі багатозначних концепцій, що можуть мати велике значення у процесі навчання та виховання. У контексті науково-популярно педагогічної діяльності, такі мовні конструкції допомагають не тільки підвищити виразність та емоційну насиченість дискурсу, а й сприяти кращому розумінню соціальних і психологічних процесів. Наприклад, в освітніх текстах можна використовувати метафори, які символізують важливі концепти, такі як «вільні можливості для розвитку» або «камені на шляху до успіху», що допомагають студентам чи учням краще усвідомлювати та аналізувати виклики, що стоять перед ними в процесі навчання чи професійного становлення. Зазначені мовні засоби в науково-популярно педагогічному дискурсі сприяють розвитку критичного мислення, емоційної глибини та мотивації у студентів чи слухачів [26, с. 57].

У науково-популярно педагогічному дискурсі використовуються мовні стратегії, які сприяють ефективному залученню уваги слухачів або читачів та стимулюють їх до активної участі в навчальному процесі. Тут характерним є використання таких мовних засобів, як імперативні конструкції, риторичні запитання, повтори та інші прагматичні елементи, що допомагають акцентувати важливі ідеї та мотивувати аудиторію до глибшого осмислення матеріалу. Імперативні форми, як у виразах на кшталт «Зосередьтесь на ключових аспектах!» або «Досліджуйте більше!», допомагають залучити слухачів до активної взаємодії з матеріалом і сприяють досягненню навчальних

цілей. Використання повторів, наприклад, підкреслюючи важливі концепти протягом лекції чи семінару, робить інформацію більш запам'ятовуваною та переконливою, підвищуючи її сприйняття та засвоєння. Риторичні запитання, що часто використовуються в науково-популярно педагогічному контексті, стимулюють рефлексію слухачів, змушуючи їх замислитися над перевагами обраних підходів або теорій, а також сприяють розвитку критичного мислення [8, с. 27].

У науково-популярно педагогічному дискурсі, як і в усних формах комунікації, важливу роль відіграють динамічність та інтерактивність, що сприяють ефективному обміну ідеями та досягненню взаєморозуміння між учасниками навчального процесу. Використання питальних та спонукальних конструкцій в лекціях чи семінарах допомагає залучити аудиторію до активної участі в дискусії та підкреслює важливість обговорюваних питань. У науково-популярно педагогічному контексті такі конструкції стимулюють глибше осмислення матеріалу та спонукають слухачів до самостійного мислення. Крім того, невербальні засоби комунікації, зокрема інтонація, міміка та паузи, відіграють важливу роль у створенні емоційного забарвлення і підсилюють вплив на аудиторію. Наприклад, в освітніх дебатах або дискусіях риторичні запитання та паузи можуть використовуватися для акцентування уваги на ключових аспектах теми, а також для стимулювання глибшого осмислення обговорюваних питань, що робить навчальний процес не лише структурованим, а й емоційно насиченим. Це сприяє створенню більш ефективної комунікації та підвищує мотивацію студентів до активної участі в обговоренні та самостійному навчанні (Див. Табл. 2.2).

Табл. 2.2.

**Характеристика дискурсів за жанровими та стилістичними
ознаками**

Жанр	Тип дискурсу	Джерела / Приклад тексту	Основні характеристики	Конкретні приклади
Публіцистичні тексти	Науково-педагогічний	Публікації в журналі, статті.	Емоційно забарвлені лексичні одиниці, риторичні запитання, метафори.	«Сучасні тенденції в українській фразеології», публікації з теми екології та соціальних проблем
Наукові статті	Академічний дискурс	Філологічні журнали	Високий рівень абстракції, спеціалізована термінологія, номінативні конструкції.	«Сучасні тенденції в українській фразеології», статті з лінгвістики та культурних досліджень
Науково-педагогічні публікації	Педагогічний	Педагогічні журнали	Імперативні конструкції, риторичні запитання, повтори, акцент на навчальних цілях.	«Зосередьтесь на ключових аспектах!», «Досліджуйте більше!», «Чи можливо змінити підхід до навчання?», лекції

				з наукових тем та методології педагогічної практики.
Усні форми комунікації	Усний	Дебати, семінари	Динамічність, питальні та спонукальні конструкції, невербальні засоби.	Дебати на тему «Екологічні проблеми сучасності», наукові семінари з участю студентів, де використовуються риторичні запитання та паузи для підкреслення важливості теми

Отже, аналіз прагматичних характеристик і стилістичної варіативності мовного дискурсу в науково-популярно педагогічній діяльності дозволяє не лише виявити специфічні мовні й стилістичні особливості різних жанрів комунікації, а й здійснити глибше осмислення механізмів їх впливу на аудиторію. Вивчення жанрових характеристик і прагматичних аспектів мовних структур дає змогу зрозуміти, як конкретні мовні засоби, зокрема лексичні й синтаксичні одиниці, сприяють досягненню певних комунікативних цілей у межах різних дискурсів. Кожен жанр використовує певну систему мовних стратегій, що обумовлюється специфікою цілей, яких намагаються досягти його учасники. Наприклад, у наукових та публіцистичних текстах акцент на об'єктивність та інформативність поєднується з емоційними апеляціями до

аудиторії, що дозволяє не лише передавати знання, а й стимулювати глибше осмислення соціальних чи педагогічних проблем. Це, у свою чергу, відкриває нові можливості для вдосконалення ефективності комунікації в різних сферах: від медіа і наукових текстів до реклами, усного спілкування та освітнього процесу. Зрозуміння цих механізмів дозволяє більш цілеспрямовано розвивати методи, які стимулюють критичне мислення, підвищують мотивацію та сприяють кращому засвоєнню матеріалу, що особливо важливо в контексті сучасної педагогічної практики.

Таким чином, у другому розділі дослідження було проаналізовано мовний дискурс у сфері науково-популярної педагогічної діяльності. Розгляд прагматичних, стилістичних і корпусних підходів дав змогу визначити ключові мовні стратегії, що забезпечують ефективну комунікацію між викладачами та студентами. З'ясовано, що прагматичний аналіз дозволяє визначити функціональне навантаження мовних засобів у навчальній взаємодії, зокрема їхню роль у поясненні матеріалу та формуванні зворотного зв'язку. Стилiстичний підхід виявив важливість точного добору лексики й синтаксичних конструкцій, що роблять наукову інформацію доступною для нефахівців.

Емпіричну базу сформовано з різножанрових науково-популярних педагогічних матеріалів, відібраних за критеріями наукової достовірності, доступності та відповідності освітньому контексту. Такий корпус текстів дав змогу простежити актуальні тенденції у використанні мовних засобів у сучасних навчальних комунікаціях.

Практичний аналіз показав, що провідною стратегією у науково-популярних педагогічних текстах є спрощення складних концептів без втрати наукової точності. Це досягається завдяки поєднанню термінологічної лексики, метафоричних пояснень та різних прийомів деталізації. Важливою є також робота з термінами: їхнє чітке визначення та пояснення забезпечують однозначність сприйняття.

Стилістичний аналіз підтвердив, що науково-популярно педагогічний дискурс характеризується поєднанням наукової точності з доступністю викладу. Активне використання термінів, складних синтаксичних конструкцій, а також метафор і порівнянь сприяє глибшому засвоєнню матеріалу, водночас зберігаючи нейтральність і об'єктивність подачі. Це дозволяє ефективно адаптувати наукові знання до потреб студентської аудиторії.

3 РОЗДІЛ

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ДИСКУСУ В АНГЛОМОВНИХ МЕДІА

3.1. Дослідження науково-популярного дискурсу в публіцистичних текстах

Для аналізу науково-популярних робіт, визначення їх особливостей та прояву в дискурсі нам потрібно звернутися до теоретичних розділів. На основі цих теоретичних засад обґрунтувати та проаналізувати науково-популярний дискурс на практиці.

Для дослідження проявів науково-популярного дискурсу в публіцистичних матеріалах розглянемо англomовну статтю «Blood vessels made with 3D-printed ice could improve lab-grown organs» із журналу *New Scientist* [56]. Вона є матеріалом Меттью Спаркса, що описує інноваційний метод створення судинної мережі в лабораторно вирощених органах за допомогою 3D-друку льодом. Такий текст ілюструє, як сучасні публіцистичні матеріали поєднують високотехнологічні наукові досягнення з поясненням для широкої аудиторії.

Насамперед, варто охарактеризувати паратекстуальні параметри цієї статті. Оформлення статті в журналі *New Scientist* чітке, структуроване, що відповідає вимогам науково-популярного дискурсу. Заголовок статті виділений жирним шрифтом, за ним зразу вступний абзац, який описує про що йдеться у статті, виділене ім'я автора статті та наявне посилання на Меттью Спаркса з детальним описом наукових досягненнями. Меттью Спаркс — репортер з питань науки та технологій, який вперше писав для *New Scientist* у 2006 році, а зараз висвітлює теми робототехніки, квантових обчислень, штучного інтелекту та математики. Також має ступінь бакалавра та магістра наук Університету Східної Англії, де вивчав штучний інтелект та інформатику. Ілюстрація, на якій зображено 3D-друк льодом надає розуміння складних технічних аспектів описаної технології і сам вигляд цього методу трансплантування.

Основна частина тексту чітко структурована в ній описується проблема, що стоїть перед сучасною трансплантологією та біоінженерією. Наявність цитування дослідників (зокрема, Ф. Ледюка), що надає тексту достовірності та підсилює науковий характер викладу. Філіп ЛеДюк це професор біоінженерної кафедри в університеті імені Вільяма Дж. Брауна. Наприклад одна з цитат дослідника Ф. Ледюка, яка наявна в статті: «It's like twice the width of a hair; after you get past that, if there's no access to nutrients, the cells start to die» (Це (кровоносна судина) у ширину вдвічі більший за волосину; якщо цей показник є перевищеним (більше ніж 200 мікрометрів), то клітини не мають доступу до поживних речовин і починають гинути) [56].

Висновок статті виконує функцію смислового підсумку й узагальнення.

Адресатом цієї науково-популярної статті є широка освічена аудиторія, яка цікавиться сучасними науковими дослідженнями та інноваційними технологіями у сфері медицини. Текст орієнтований на читачів, що не є фахівцями у сфері біоінженерії, але прагнуть отримати зрозуміле пояснення складних наукових процесів. Стаття подає інформацію у доступній формі, поєднуючи популяризацію науки з публіцистичним стилем, що робить її привабливою для науково зацікавленої публіки та прихильників наукової журналістики.

Текст досліджуваної статті написаний у науково-популярному стилі третьої особи. Автор зосереджується на описі досліджень та роботи вчених, а не на власному досвіді чи думках. У статті присутні цитати дослідників, зокрема Ф. Ледюка та його студента, проте вони представлені як прямі слова вчених у дослідженні і не містять звернень до читача. Текст не використовує особисті займенники на кшталт «you» або «we», що свідчить про його нейтральний та описовий характер.

Таким чином, інформація у статті подана як опис фактів і наукових процесів, а не як інструкція чи безпосереднє звернення до читача, що є однією з ключових ознак неперсоніфікованого науково-популярного дискурсу.

Грамаатично-синтаксичні особливості статті публіцистичного стилю «Blood vessels made with 3D-printed ice could improve lab-grown organs»[56]:

- час дієслів в реченнях. Present Simple є домінантним в тексті, описує загальні факти, звички та наукові принципи в роботі, наприклад: «Researchers have been working on artificial organs for decades» (Дослідники працюють над штучними органами вже десятиліттями), «ice melts away to form channels» (лід тав і утворює жолоб). Також, переважають речення з Present perfect, що підкреслює досвід та результат досліджень до теперішнього часу: «Researchers have been working....»;

- структура речень. Переважають складносурядні та складнопідрядні речення для точного пояснення процесів: «The ice scaffolds are printed layer by layer, and once they melt, they leave channels that mimic natural blood vessels» (Крижані каркаси надруковані шар за шаром, і після танення залишають жолоб, який схожий на кровеносні судини). Часто використовується пасивний стан (passive voice) для підкреслення процесу, а не діяча: «Ice scaffolds are printed...» (Крижані каркаси надруковані), «The channels are filled with endothelial cells» (Жолоб заповнені ендотеліальними клітинами);

- іменникові групи. Багато технічних іменників і словосполучень: «3D-printed ice scaffolds» (Крижані каркаси, які надруковані на 3D-принтері), «lab-grown organs» (органи, які вирощені у лабораторії), «vascular channels» (васкулярні канали). Це дозволяє стисло і точно описувати складні об'єкти;

- активне використання герундіальних форм. У статті спостерігається широке застосування герундіїв (дієслівних форм на -ing), що дозволяє стисло описувати процеси та дії, одночасно перетворюючи їх на іменникові конструкції. Наприклад: printing, growing, creating, improving. Таке використання герундіїв підсилює точність викладу, робить текст більш динамічним та сприяє лаконічному опису складних технологічних процесів;

- модальність. Використовуються для позначення можливості або потенційного результату: «This could improve lab-grown organs»(Це може

покращити органи, вирощені в лабораторії), «Researchers may be able to create...» (Дослідники можуть створити...);

- риторичні та пояснювальні конструкції. Це допомагає структурувати інформацію та робить текст зрозумілим для широкого загалу. Часто зустрічаються оглядові вставки та пояснювальні відокремлені частини: «which will later melt away to leave channels...» (чи при таненні (крижані каркаси) залишать форму для жолоба);

- використання чисел і символів. Цифри та технічні позначення вживаються всередині речень: -35°C , 3D, GelMA, — що є характерним для науково-популярного дискурсу;

- інверсії в статті відсутні.

Грамматика статті підпорядкована точності і зрозумілості прості та складні речення, пасивний стан, модальні дієслова, числові позначення. Вона створює науково-популярний стиль, який одночасно інформативний і доступний для широкої аудиторії.

Лексично-стилістичний аспект статті. Стаття містить активне використання спеціалізованої технічної та наукової лексики, що відображає точність і науковий характер викладу. Зокрема, зустрічаються терміни з біоінженерії та тканинної інженерії: lab-grown organs, vascular channel veins, arteries and capillaries, blood vessels.

Крім технічних термінів, автор застосовує метафоричні вислови для покращення сприйняття матеріалу широкою аудиторією, наприклад:

- «twice the width of a hair» (Вдвічі ширше за волосину) — метафоричне порівняння, щоб передати критично малий розмір для життєздатності клітин;

- «delicate, hollow network» (Делікатні, порожнисті переплетіння) — образна характеристика штучної судинної системи; підкреслює тендітність і складність структури;

- «just so straightforward» (з легкістю) — метафора легкості рішення; підкреслює очевидність ідеї;

- «conceptually simple» (Концептуально просто)— метафоричне описання процесу на рівні ідеї, а не фізичного виконання;

- «fail to create the desired shape» (Не вдалося створити потрібну форму) — фраза метафорично передає невдачу в досягненні точного результату;

- «help meet the high global demand»(Допомога у задоволенні високого світового попиту) — метафоричне використання «meet demand» як «задовольнити попит» у широкому значенні;

- «form lumps» (формування грудочок) — метафора, що описує непередбачуване скупчення матеріалу при друку, передає проблему наочно.

Метафоричні вислови робить наукову інформацію більш візуальною і зрозумілою.

Також у тексті присутні низка образних висловів, що підсилюють експресивність викладу та роблять наукову інформацію більш доступною для широкої аудиторії:

- «all of a sudden» (раптом, несподівано) — підкреслює несподіванку в процесі експерименту;

- «oh, yeah» (о, так) — розмовне вираження усвідомлення очевидного, емоційна реакція автора;

- «kept tuned to varying conditions» (постійно змінений в різних умовах) — образне вираження, що передає адаптацію системи до змінних умов.

Важливою лексично-стилістичною особливістю поданого науково-популярного тексту є використання прямих цитат, за допомогою яких автор передає позицію та коментарі науковця Філіпа Ледюка. Застосування цитування виконує низку комунікативних функцій, зокрема забезпечує достовірність викладу, посилює аргументацію й водночас наближає наукову інформацію до читача завдяки передачі живої мови дослідника. Цитата репрезентує момент виникнення ключового дослідницького осяяння: ««All of a sudden, one day, my student goes ‘why don’t we just use water – the most biologically compatible material in the world?’», says LeDuc» (Раптом, одного дня, мій студент

запитує: «Чому б нам просто не використати воду — найбільш біологічно сумісний матеріал у світі?», — каже Ф. Ледюк)[56].

Таким чином, висловлювання науковця формують характерну рису лексичної організації тексту, сприяючи поєднанню наукової точності з доступністю, що є визначальним для науково-популярного дискурсу.

У науково-популярній статті «Blood vessels made with 3D-printed ice could improve lab-grown organs», важливу роль відіграють акроніми, які дозволяють компактно позначати складні технічні поняття та процеси. У проаналізованій статті акроніми забезпечують стисле термінологічне значення лексеми та точність викладу. Зокрема, акронім «3D» (three-dimensional) використовується для позначення тривимірного друку, який є центральною технологією дослідження. Позначення «UV» (ultraviolet) описує тип випромінення, необхідний для затвердіння гелевих матеріалів, що беруть участь у створенні штучних органів. Також застосовується акронім «AI» (artificial intelligence), який означає використання систем штучного інтелекту для автоматичного налаштування роботи принтера залежно від погодних умов. У тексті присутнє й скорочення « μm » (мікрометр), що вказує на надзвичайно малі розміри структур, які створюють дослідники. Таким чином, акроніми забезпечують точність, лаконічність і науковість викладу, водночас залишаючи текст доступним для ширшої аудиторії [56].

Стаття «Blood vessels made with 3D-printed ice could improve lab-grown organs» є яскравим прикладом науково-популярного дискурсу, у якому складні наукові досягнення подані доступною мовою для зацікавлених у сучасній науці читачів. Використання спеціалізованої термінології, технічних акронімів, метафоричних висловів та прямих цитат науковця Ледюка підвищує достовірність і наочність викладу, водночас зберігаючи точність наукового опису. Граматична організація тексту, включаючи активне використання герундіїв, складних речень і пасивного стану, сприяє чіткому та лаконічному опису технологічних процесів. Таким чином, аналізований матеріал демонструє

ефективне поєднання наукової строгості та популяризації, роблячи високотехнологічні інновації зрозумілими та цікавими для широкого загалу.

У межах подальшого аналізу науково-популярного дискурсу доцільним є звернення до англomовних матеріалів, що висвітлюють сучасні технологічні та наукові розробки. Показовим прикладом є стаття доктора наук з астрофізики Альфредо Карпінеті, опублікована на платформі *IFLScience*, «Leaked Document Shows Elon Musk's SpaceX Will Miss Moon Landing Deadline: Here's What To Know», яка присвячена можливому зриву термінів місячної місії Artemis унаслідок затримок у розробці системи Starship. Викладений у статті матеріал ґрунтується на поєднанні витоків службових документів, коментарів експертів та технічних даних, що дозволяє простежити нарративні й інформаційні механізми формування громадського уявлення про складні інженерно-космічні процеси [52].

Для повного розуміння специфіки науково-популярного дискурсу доцільно звернути увагу на паратекстуальні параметри статті Альфредо Карпінеті «Leaked Document Shows Elon Musk's SpaceX Will Miss Moon Landing Deadline — Here's What To Know» є чіткі та логічно впорядкованою, що забезпечує легке сприйняття інформації читачем і дозволяє ефективно поєднати публіцистичний стиль із науково-інформативним змістом. Матеріал представлений на вебсторінці у вигляді суцільного тексту, розбитого на короткі абзаци. Така побудова забезпечує швидке сприйняття інформації та зручність читання з екрана. Візуальних елементів (ілюстрацій, таблиць) стаття не містить, акцент зроблено на текстовому викладі.

Заголовок і підзаголовки одразу окреслюють основну проблему та задають тон подальшому викладу. Заголовок повідомляє про можливе порушення термінів місячної місії SpaceX, тоді як підзаголовок уточнює масштаби та значення цієї затримки для програми Artemis, акцентуючи на її впливі на загальний графік американських місячних експедицій.

Вступний абзац виконує функцію концентрації ключових відомостей. У ньому коротко подаються початкові плани місії, очікувані часові рамки та

основні причини перенесення запуску. Такий вступ створює необхідний контекст і налаштовує читача на подальший детальніший аналіз.

Основна частина статті є найбільш інформативною та структурно розгалуженою. У ній поступово розкривається комплекс проблем, що впливають на реалізацію програми, детально описуються технічні та організаційні чинники затримки, зокрема вибухи прототипів Starship, недоліки в конструкції скафандрів та проблеми теплозахисної системи Orion. Також, розглядаються юридичні аспекти та конкуренція між SpaceX і Blue Origin, що спричинили додаткові затримки у прийнятті рішень щодо вибору підрядника.

Висновкова частина узагальнює поточну ситуацію та наявні прогнози щодо запуску місії, а також коментує реакцію ключових учасників (наприклад, Елон Маск та представники NASA).

Стиль викладу матеріалу побудований у доступній публіцистичній формі: використовуються короткі абзаци, підзаголовки, часові маркери та лексика, зрозуміла широкій аудиторії. Це поєднання фактологічності та популяризації робить статтю легкою для сприйняття, водночас зберігаючи точність та достовірність інформації.

Цільова аудиторія статті — це читачі з інтересом до сучасних космічних програм та технологічних інновацій, які прагнуть отримувати актуальну інформацію про розвиток приватного космічного сектору.

Що стосується персоніфікації, то текст помірно персоніфікований. Автор використовує неформальні елементи стилю, звертається до читача через пояснення складних деталей простою мовою, а також включає цитати та коментарі ключових фігур (наприклад, Елон Маск, Шон Даффі). Це створює відчуття живого спілкування і допомагає читачеві легше сприймати матеріал, хоча пряма адресація на «ви» до читача або активне залучення аудиторії у тексті мінімальна.

Стаття «Leaked Document Shows Elon Musk's SpaceX Will Miss Moon Landing Deadline — Here's What To Know» має характерну для англomовного науково-популярно публіцистичного дискурсу синтаксис, що поєднує

інформаційну насиченість, стислість та динамічний виклад. Її граматико-синтаксична структура включає кілька ключових рис притаманних сучасним інтернет-публікаціям науково-популярного спрямування.

Граматико-синтаксична структура статті «Leaked Document Shows Elon Musk's SpaceX Will Miss Moon Landing Deadline — Here's What To Know»:

- у тексті за метою висловлювання домінують розповідні речення. Розповідні речення (declarative sentences) є основний тип, який використовується для повідомлення фактів і хронології подій, а також ці речення надають інформації чіткої структури та спрямовані на логічне пояснення причин затримки місії: «According to the original Artemis plan, we should have already put people on the Moon.»(Згідно з початковим планом Артеміди, ми вже мали б відправити людей на Місяць), «The major delaying factor now is Starship.» (Основним фактором затримки зараз є космічний корабель «Starship»);

- за побудовою наявні прості та складні речення. Здебільшого переважають складні речення з складносурядним зв'язком:

- прості речення (simple sentences). Виділяють ключові факти та роблять виклад більш стислим і зрозумілим: «The vehicle suffered multiple explosions this year.» (Космічний корабель зазнав кількох вибухів цього року);

- складні речення (complex sentences). Вони поєднують головне та підрядне речення, уточнюють або пояснюють інформацію. Підрядні речення уточнюють деталі місій та допомагають передати комплексність ситуації: «Issues with the spacesuit designs and problems with the heatshield of Orion added to the delays of both crewed missions: Artemis II, which will launch next year and travel around the Moon, and Artemis III, the mission that is going to bring the first woman and first person of color to the surface of the Moon.» (Проблеми з конструкцією скафандрів та тепловим екраном місії «Оріон» додали до затримок обох пілотованих місій таких як: «Артеміда II», яка запуситься наступного року та облетить Місяць, та «Артеміда III», місія яка має на меті доставити на поверхню Місяця першу жінку та першу кольорову людину.);

-складносурядні речення (compound sentences). Ці речення використовуються для переліку фактів або одночасних подій: «Orion and SLS were tested with Artemis I in 2022, and the original selection for the Human Landing System spacecraft was SpaceX's then-planned Starship.» (У 2022 році «Оріон» та СКЗ (система космічних запускі) були випробувані у місії «Артеміда І», а система посадки для людини була запланована компанією SpaceX та їх початковим вибором пав на космічний корабель «Starship».).

- інфінітивні та герундіальні конструкції:

- інфінітиви використовуються для вираження цілей, намірів або функціональних можливостей. Використання інфінітивів і герундіїв робить текст компактним і точним: «Starship needs to demonstrate in-space refueling, currently scheduled for June 2026, and an uncrewed landing on the Moon in June 2027.», «To make that schedule work, nothing can go wrong.» («Starship» потрібно буде наочно показати дозаправку в космосі, яка наразі запланована на червень 2026 року, та безпілотну посадку на Місяць у червні 2027 року.);

- герундії відображають процеси або дії, що тривають, та додають динаміки викладу: «...NASA shopping around well.».

- пасивні конструкції. Пасив широко представлений у статті, що пояснюється необхідністю нейтралізувати агента дії та акцентувати увагу на факті або події. Це також підсилює об'єктивність викладу. Пасив застосовується для формального повідомлення фактів та уникнення зайвої персоніфікації: «The mission to bring humans back to the Moon was christened Artemis.» (Місію з відправлення людей на Місяць назвали «Артеміда»), «An analysis published over a year ago by the US Government Accountability Office was skeptical that it would be possible to make that date.» (В аналізі опублікованому понад рік тому, Управлінням підзвітності уряду США висловлювався скептичний висновок щодо можливості досягнення цієї дати.);

- інверсія. Вона підкреслює активність дій та відчуття терміновості. Інверсія застосовується рідко, але сприяє акцентуванню динамічних моментів: «So, I'm going to open up the contract. I'm going to let other space companies

compete with SpaceX.» (Отже, я збираюся відкрити контракт. Я збираюся дозволити іншим космічним компаніям конкурувати зі SpaceX.);

- синтаксичні засоби зв'язності. Це забезпечує плавність викладу та допомагає читачеві орієнтуватися в матеріалі. Для логічного переходу між фактами та блоками інформації використовуються сполучники та вступні слова: «However», «Instead», «Despite the most recent successes», «Before that agreement,»;

- використання прямої і непрямой мови. Прямі цитати з ключових осіб (NASA, Шона Даффи та Ілон Маск) додають тексту динаміки та персоніфікації: « '[SpaceX and Musk] push their timelines out, and we're in a race against China,' Duffy told CNBC» («[SpaceX та Маск] відкладають свої терміни, і ми змагаємося з Китаєм», — сказав Даффі до CNBC), «A few weeks ago, acting NASA administrator Sean Duffy went on TV to announce that the space agency was open to other companies to provide a lunar landing system.» (Кілька тижнів тому виконуючий обов'язки адміністратора NASA Шон Даффі виступив на телебаченні, щоб оголосити, що космічне агентство відкрите для інших компаній, які нададуть систему посадки на Місяць (непряма мова, слова Даффі передані непрямом через дієслово announce));

- інтертекстуальні посилання. Посилання на документи та офіційні джерела підвищують авторитетність матеріалу: «In the leaked memo reported by Audrey Decker at Politico, SpaceX will be ready to land humans on the Moon in September 2028...»(Згідно з витіклогою інформації, про яку повідомила Одрі Декер у *Politico*, SpaceX буде готова висадити звичайних громадян на Місяць у вересні 2028 року.).

Граматикино-синтаксична структура статті поєднує різноманітні типи речень, інфінітивні та герундіальні конструкції, пасивні форми, цитування та синтаксичні засоби зв'язності. Це забезпечує формально-економний, логічний і водночас динамічний стиль викладу [52].

Наступним етапом дослідження є характеристика лексико-стилістичних особливостей статті «Leaked Document Shows Elon Musk's SpaceX Will Miss

Moon Landing Deadline — Here's What To Know» Альфреда Карпінеті, адже саме вони визначають експресивність викладу та способи впливу на читача. У тексті присутні окремі лексико-стилістичні засоби, проте їх використання обмежене, оскільки текст має переважно публіцистично-інформаційний характер. Автор подає інформацію про затримку місії SpaceX, конкуренцію компаній та технічні проблеми у лаконічному, об'єктивному стилі, проте деякі засоби створюють емоційне забарвлення та роблять виклад більш виразним.

У статті простежуються виразні іронічні елементи, які підсилюють критичне звучання матеріалу та допомагають автору передати оцінку ситуації. Зокрема, використання прізвиська «Sean Dummy» (Дурник Шон), яким Ілон Маск назвав Міністра транспорту США Шона Даффі, має виразне іронічно-образливе забарвлення та демонструє неприйнятну тональність публічної комунікації. Іронічним є також вислів Ш. Даффі у відповідь на критику Маска — «great companies shouldn't be afraid of a challenge» (великі компанії не повинні боятися викликів), який містить приховану насмішку та натяк на незрілість поведінки опонента. Крім того, у статті використано метафоричний зворот «school-yard insults», що іронічно порівнює риторику учасників конфлікту з дитячими образами на шкільному подвір'ї, підкреслюючи її невідповідність статусу публічних діячів. Такі іронічні засоби створюють додатковий стилістичний рівень і сприяють формуванню критичної авторської інтонації [52].

Автор статті використовує метафоричні та образні порівняння, що допомагають підсилити динаміку викладу та передати напружений характер подій у космічній галузі. Наприклад, вислів «we're in a race against China» (ми в гонці проти Китаю), створює драматичний образ «гонки», що відображає не лише технологічну, а й геополітичну конкуренцію. Подібним чином метафора «it's an ever-changing race» (це гонка, яка постійно змінюється), акцентує на постійній варіативності й непередбачуваності розвитку космічних технологій, підкреслюючи високу швидкість змін у галузі. Також використаний зворот «push their timelines out» (відтермінувати), є переносним означенням

відтермінування проєктів, що образно описує затягування графіків запусків. Такі метафоричні структури надають статті виразності, динамізму та сприяють формуванню образного сприйняття описуваних процесів.

Стаття містить такі гіпербули:

- «the vehicle is well behind schedule to safely carry astronauts» (космічний корабель значно відстає від графіка для безпечного перевезення астронавтів) — підкреслює серйозність проблеми, використовуючи перебільшення для емоційного ефекту;

- «nothing can go wrong» (ніщо не може піти не так), — гіпербола, що підсилює напруженість ситуації та демонструє критичність майбутніх випробувань.

Текст має мінімальне використання риторичних та стилістичних засобів, оскільки основний акцент зроблено на інформативність та об'єктивність. Проте присутні окремі іронічні вислови, метафори та гіперболи, які надають матеріалу емоційної забарвленості і роблять його більш привабливим для читача.

У статті «Leaked Document Shows Elon Musk's SpaceX Will Miss Moon Landing Deadline — Here's What To Know» неформальні елементи стилю використовуються обмежено, але вони помітні через те, що автор прагне зробити текст більш живим і читабельним для широкої аудиторії [52]. Основні з них:

- розмовні вирази та неформальні конструкції: «push their timelines out», — неформальний вираз, який передає ідею затримки планів у легкій, розмовній формі; «shopping around», — розмовне вираження, яке означає пошук кращих пропозицій, у тексті передає контекст конкуренції NASA серед приватних компаній;

- живі емоційні вислови та сленг. Наприклад: «Sean Dummy» — це прізвисько, яке Elon Musk використав у соцмережах, надає тексту колориту та демонструє емоційну реакцію суб'єктів подій; «school-yard insults», є метафоричним виразом, що передає дитячий, неприйнятний характер суперечки, додає іронії.

Неформальні елементи стилю в статті допомагають зменшити сухість інформаційного викладу, підкреслити емоції та суперечності між учасниками подій, але не домінують .

Стаття активно використовує спеціальну космічну та технічну термінологію, а також значну кількість аббревіатур та акронімів, що є характерною рисою публікацій науково-популярного та технічного спрямування. Насамперед у тексті трапляються назви космічних програм та апаратів: «Artemis (I/II/III/V)», «Starship», «Blue Moon», «Orion», — які виконують функцію номінації у сфері астронавтики. Ключовою є також аббревіатура «SLS» (Space Launch System) — позначення надважкої ракети NASA. У статті вона використовується без розшифрування, що свідчить про орієнтацію на читача, обізнаного в темі. Іншим важливим акронімом є «NASA» — Національне управління з аеронавтики й дослідження космічного простору США, який подається як загальновідома аббревіатура без пояснення.

Крім технічних назв, у тексті застосовано терміни, пов'язані з політикою у сфері космічних програм: «Human Landing System», «lunar orbit», «in-space refueling», «uncrewed landing», «heatshield», «spacesuit designs». Вони позначають конкретні елементи інженерних систем, операцій або процесів. Окремо для позначення урядових органів і структур використано акронім US Government Accountability Office (GAO), який виконує функцію верифікації інформації щодо затримок у програмі.

Варто також виділити скорочення, пов'язані зі назвами ЗМІ, зокрема: «CNBC», «Politico», назви яких функціонують як маркери джерел інформації та підсилюють авторитетність матеріалу. Такі скорочення виконують довідково-інформаційну та комунікативну функцію.

У проаналізованих матеріалах англійських публікаціях New Scientist і IFLScience — чітко простежуються характерні ознаки науково-популярного дискурсу, який поєднує наукову достовірність із доступністю викладу та орієнтацією на масового читача. У англійських матеріалах науково-технічного спрямування демонструють нейтральний, фактологічний виклад, де

домінують терміни, акроніми, іменникові групи, пасивні конструкції, інфінітивні та герундіальні звороти, а також переважання Present Simple і Present Perfect. Такий підхід забезпечує лаконічність, точність і структурну чіткість, притаманну технічним описам та аналітичним звітам. Попри ці відмінності, усі тексти характеризуються високим рівнем структурованості, наявністю підзаголовків, цитат, візуальних матеріалів і логічної послідовності викладу, що посилює їхню наукову легітимність.

3.2. Аналіз усного науково-популярного дискурсу

Науково-популярний дискурс займає важливе місце в сучасній комунікаційній практиці, забезпечує доступ аудиторії до якої хоче набути наукові знання у зрозумілій, адаптованій формі. Традиційно дискурс асоціюється з писемними форматами — статтями, оглядами, популяризаційними книгами, проте останніми роками особливої ваги буває усна форма реалізації науково-популярного дискурсу. Її зростання зумовлене глобальними змінами в медіапростір, популярністю відео платформи, подкастів, публічних лекцій та наукових подій, орієнтованих на масового слухача.

Усна форма науково-популярного дискурсу має низку специфічних характеристик, що вирізняють її від писемної. Насамперед, вона передбачає безпосередній контакт між промовцем і аудиторією, що дає можливість активно застосовувати інтонаційні, паралінгвістичні та невербальні засоби для покращення сприйняття інформації. У такому форматі слухачі мають змогу не лише бачити науковця, коли йдеться про живий виступ чи лекцію, а й ставити запитання для глибшого розуміння матеріалу, що недоступно у межах писемного науково-популярного дискурсу.

Усний виклад складних наукових понять часто супроводжується прикладами з життєвого досвіду, метафорами, гумором, порівняннями та

емоційним забарвленням. Завдяки цьому наука постає не лише як система фактів, а як динамічна, доступна та культурно значуща сфера, здатна зацікавити широку аудиторію та сприяти її інтелектуальному залученню.

Такі форми популяризації науки, як публічні лекції, наукові фестивалі, подкасти, інтерв'ю з фахівцями, освітні відео на платформах YouTube чи TED, являють собою динамічні майданчики для поширення наукових знань. У них поєднуються елементи академічного дискурсу, публіцистичності та розмовної комунікації, що формує гібридний стиль, зорієнтований на інтелектуальне залучення, просвітницьку функцію та водночас доступність.

Публічні виступи у форматі TED Talks давно стали зразком якісного науково-популярного дискурсу, який поєднує доступність подання складних ідей, емоційність та чітку структурованість. Одним із яскравих прикладів цього жанру є промова вчителя Клінта Сміта «The Danger of Silence». Спікер порушує соціально значиму проблему — небезпеку мовчання перед несправедливістю та дискримінацією. Його виступ поєднує риси науково-популярного, мотиваційного й публіцистичного стилів, створюючи потужний емоційно-інтелектуальний вплив на аудиторію[55].

Промова Клінта Сміта належить до жанру публічної лекції, вона має мотиваційний характер. Тема виступу — небезпека тиші як соціального явища. Сміт наголошує, що мовчання ніколи не буває нейтральним, воно стає співучастю у несправедливості, підтримкою системних форм пригнічення, дискримінації та утисків.

Аудиторія цього виступу є широка публіка TED, тобто люди без спеціальної підготовки, але з інтересом до соціальних тем, психології, комунікації та прав людини. Важливим є контекст формат TED, який передбачає стислий, емоційний, максимально доступний виклад. Спікер це враховує і його промова підпорядкована чіткій риторичній лінії, побудована на прикладах та особистих історіях, що сприяє активному залученню слухачів.

Вигляд спікера охайний, одяг стриманий і відповідний формату публічного виступу. Сміт дивиться в зал, він постійно змінює погляд та

намагається тримати зоровий контакт з усією аудиторією. Спікер не стоїть застигло, а активно жестикулює руками, підкреслюючи окремі думки.

Ритм виступу динамічний і поступово прискорюється, на початку промови присутні паузи, достатні для осмислення інформації, проте з кожною хвилиною темп промови зростає, і наприкінці майже відсутні паузи через це зв'являється напруга. Така зміна ритму спрямована на підтримку уваги аудиторії та підсилення емоційного впливу. Присутні інтонаційні маркери виділення важливих слів, зміни тону, паузи для підкреслення ключових тверджень.

Вступ до промови короткий але дієвий та ефективний, він чітко формулює проблему та задає емоційний тон усього виступу. Публічний виступ Клінта Сміта починається влучної цитати Мартіна Лютера Кінга-молодшого: «In the end, we will remember not the words of our enemies, but the silence of our friends»(Зрештою, ми пам'ятатимемо не слова наших ворогів, а мовчання наших друзів). З перших слів промови аудиторія розуміє яка тема, створюється авторитет спікера через цитату та утилює уваги аудиторії.

Клінт Сміт згадує історичні трагедії, расову дискримінацію де мовчання подається як інструмент, що дозволяє таким явищам існувати та повторюватися. Сміт акцентує, що люди часто мовчать через страх, невпевненість, звичку не виділятися, або через те, що не усвідомлюють цінності свого голосу. Спікер надає приклади з свого приватного життя, які підсвічують загальнолюдські моральні цінності, що посилює емоційність виступу. Наприклад є одна з розповідей Кліма Сміта, спікер розповів, що під час благодійної вечері до нього підійшла жінка й висловила своє захоплення Климом, зазначивши, що вона дуже ним пишається, адже «це так складно навчати бідних та нерозумних дітей». На ці слова він не дав їй жодної відповіді про що досі жалкує, через свої розповіді з життя з'являється емпатичний зв'язок між промовцем та аудиторією.

У промові є інфінітивні конструкції. Для виділення основних дієслів та підсилення їх змісту через тон вимови. Наприклад: «..to recognize them (reasons of silence), to name them, to understand that they don't have to be sources of the

shame.» (...розпізнати їх (причини мовчання), назвати їх, зрозуміти, що вони не обов'язково мають бути джерелами сорому). Інфінітиви підкреслюють центральні дії, що очікуються від аудиторії, наприклад: «to speak, even when it is scary» (говорити, навіть коли страшно), «to recognize our silence» (усвідомити наше мовчання). Завдяки цьому слухачі сприймають ці дії як морально необхідні та пріоритетні. Також, інфінітиви реалізують імперативну або закличну функцію косвено, вони спрямовані на спонукання до дії без прямого наказу, що робить звернення більш прийнятним для широкої аудиторії.

Інфінітиви дозволяють виразити ідею в концентрованій формі, не вдаючись до розгорнутих синтаксичних структур. Це відповідає стилю TED Talks, де важливі тези мають бути швидко сприйняті слухачами. Речення в промові здебільшого короткі, ритмічно організовані речення.

У промові К. Сміта наявна загальноживана лексика (people, poetry), розмовні вирази («tapped my Apple» (дивився у свій телефон бренду Apple)), емоційно забарвлена лексика (danger (небезпека), fear (страх), betrayal(зрада)), він обережно вводить складні концепти, уникаючи професійної термінології, що робить промову максимально популярною, але водночас точною у вираженні соціальних та етичних проблем[55].

Метафори збагачують промову та виконують когнітивну та перцептивну функції, допомагаючи слухачеві абстрактне явище уявити у конкретних образах. Наприклад:

- «silence makes us smaller», — «Мовчання робить нас меншими». Мовчання у відповідь на несправедливість зменшує внутрішню силу людини. Ця метафора персоніфікує мовчання як силу, що діє на людину, і підкреслює особисту відповідальність кожного;

- «silence paralyzes society», «Мовчання паралізує суспільство». Коли люди мовчать перед несправедливістю, суспільство не може реагувати на проблеми, змінюватися або боротися з порушеннями. Цей вираз підсилює соціальний аспект проблеми — мовчання не лише особисте, а й колективне зло, що перешкоджає справедливості;

- «silence betrays», — «мовчання зраджує». Мовчання в ситуаціях несправедливості означає пасивну зраду інших людей або власних принципів. Підкреслює відповідальність людини, стимулює до активної позиції, формує емоційний заряд;

- «bitted my lip» — «промовчав». Ілюструє психологічний аспект мовчання — страх або невпевненість, які заважають діяти. Це робить промову більш образною та наближеною до особистого досвіду слухачів.

Крім того, у промові Клінта Сміта активно використовуються стилістичні прийоми, які підсилюють емоційний і риторичний ефект виступу. Анафора, тобто повторення слів на початку фраз, застосовується для створення ритму та підкреслення ключових ідей. Наприклад, повтори конструкцій «I was silent when...» і «I realized...» формують послідовність особистих зізнань спікера, що посилює довіру аудиторії та драматизм розповіді. Антитеза, тобто протиставлення понять, допомагає виділити моральний вибір і контрастні категорії. Сміт часто використовує протиставлення «silence vs. voice» (мовчання або голос) або «action vs. passivity» (дія чи бездія), що наочно демонструє різницю між пасивною та активною позицією у суспільстві. Такі прийоми дозволяють слухачеві не лише зрозуміти зміст промови, а й відчутти її емоційний та моральний заряд [55].

У 2014 році світ дивом уникнув глобальної епідемії лихоманки Ебола завдяки самовідданим зусиллям тисяч медичних працівників та вдалому збігу обставин про це у своєму публічному виступі розповідає у «The Next Outbreak? We're Not Ready» 2015 році Білл Гейтс, американський підприємець та громадський діяч, філантроп, один із творців (спільно з Полом Алленом) та колишній найбільший акціонер компанії Microsoft, на платформі TED[54].

Основна мета виступу Білла Гейтса «The Next Outbreak? We're Not Ready» полягає у приверненні уваги світової громадськості та урядів до реальної загрози глобальних епідемій і демонстрації необхідності інвестувати у систему охорони здоров'я та її підготовку до можливих спалахів вірусів.

Білл Гейтс упевнено виходить на сцену, демонструючи стриману й зосереджену манеру поведінки. Його одяг витриманий у неофіційному, але акуратному стилі, що сприяє створенню більш довірливої та невимушеної атмосфери сприйняття його виступу. Увесь виступ супроводжувався презентацією, яка наочно демонструвала ключові приклади, забезпечуючи більш зрозуміле сприйняття промови та ефективну візуалізацію окресленої проблеми. Його промова лаконічна, збагачена як загальною лексикою, так і професійними термінами. Білл Гейтс робить паузи, дотримується рівного темпу мовлення та вимовляє кожне слово впевнено й чітко. Особливу увагу він приділяє невербальній комунікації підкреслює сказане жестикуляцією та підтримує постійний зоровий контакт з аудиторією.

Структура виступу Білла Гейтса «The Next Outbreak? We're Not Ready» відзначається чіткою, аргументованою прикладами, наочними статистичними даними промовою. Вона побудована за принципом «проблема → приклади → докази → пропозиції → висновок», що дозволяє ефективно донести складну інформацію до широкої аудиторії. Білл Гейтс попереджає, що ймовірною глобальною катастрофою найближчих десятиліть може стати епідемія, а не ядерна війна. З самого початку виступу Б. Гейтс виходить з бочками та розповідає історію з свого приватного життя, що створює довірливу атмосферу та емоційний зв'язок з аудиторією. Він пояснює, що в його дитинстві ці бочки знаходились у підвалі, використовувалися для зберігання консерв та води у разі ядерної небезпеки, наразі зараз є небезпека всесвітньої епідемії. Білл Гейтс був правий, бо у 2019 році почалася епідемія COVID-19.

У вступі оратор привертає увагу слухачів, використовуючи шокуючі твердження: «If anything kills over 10 million people in the next few decades, it's most likely to be a highly infectious virus rather than a war.» (якщо щось і вб'є понад 10 мільйонів людей протягом наступних кількох десятиліть, то, найімовірніше, це буде високо інфекційний вірус, а не війна). Це формує контраст між очікуваною загрозою та реальною небезпекою, налаштовуючи аудиторію на сприйняття проблеми [54].

Основна частина виступу містить аргументацію та ілюстрацію проблеми, зокрема аналіз неготовності глобальної системи реагування та приклад спалаху Еболи 2014 року: «The problem wasn't that the system didn't work well enough. The problem was that we didn't have a system at all.» (Проблема полягала не в тому, що система працювала недостатньо добре. Проблема полягала в тому, що у нас взагалі не було системи.) та «Reports were coming in on paper.» (Звіти надходили лише на папері). Твердження демонструють неготовність світу до епідемій і проблеми організації системи реагування. Інформація підкріплюється статистичними даними, графіками та картами поширення вірусу, що підсилює переконливість виступу. Візуальні матеріали, такі як карти та графіки («Here's what the spread looked like across West Africa.» (Ось як виглядало поширення (вірусу) по всій Західній Африці)), допомагають аудиторії оцінити масштаби загрози наочно і роблять промову більш переконливою.

Завершальна частина містить конкретні рекомендації щодо створення міжнародних медичних резервів, проведення тренувань та зміцнення систем охорони здоров'я в ризикових регіонах, а також заклик до дії: «If we start now, we can be ready for the next epidemic.» (якщо ми почнемо зараз, ми зможемо бути готові до наступної епідемії). Використання досліджень, прикладів та наочних матеріалів забезпечує поєднання аналітичної аргументації з емоційним залученням аудиторії, що робить промову переконливою та науково-популярною. Твердження демонструють неготовність світу до епідемій і проблеми організації системи реагування.

У своїй промові Білл Гейтс здебільшого використовує короткі та середні за довжиною речення, що дозволяє слухачам легко сприймати складну інформацію. Короткі речення зазвичай містять ключові тези або заклики до дії, наприклад: «We are not ready.» (Ми не готові) або «We need to get going, because time is not on our side» (Нам потрібно діяти, бо час не на нашому боці). Такі речення допомагають виділити головну думку та утримувати увагу аудиторії.

Оратор також використовує повторювані конструкції та паралелізм, що наголошує на важливих моментах. Приклад: «We are not ready... We don't have

a system..... . We haven't done the simulations....». Завдяки цьому слухачі краще запам'ятовують основні тези промови [54].

Промова містить професійні терміни та науково-популярну лексику, що робить аргументацію більш переконливою та підкреслює експертність спікера. Серед них: «Ebola»(Ебола), «track polio eradication» (відстежувати ліквідацію поліомієліту), «plasma» (плазма), «virus» (вірус), «bioterrorism» (біотероризм), «vaccines»(вакцина), «pathogen» (патоген). Використання таких термінів дозволяє аудиторії зрозуміти специфіку проблеми та оцінити серйозність глобальної загрози інфекційних захворювань. Також в промові присутній акронім: «NATO» (North Atlantic Treaty Organization).

Білл Гейтс використовує різноманітні риторичні прийоми для підсилення аргументації. Зокрема, він застосовує анафору та повтори, як у цитаті: «We are not ready. We don't have a system. We haven't done the simulations», що підкреслює критичність проблеми і створює ритм промови. Антитези, наприклад: «The greatest threat of global catastrophe doesn't look like this... it looks like this» (Найбільша загроза глобальної катастрофи виглядає не так... вона виглядає так), дозволяють контрастно показати різницю між очікуваною та реальною загрозою. Метафори та порівняння, як-от: «The virus can spread through the air and get on a plane and travel across the world in hours.»(Вірус може поширюватися повітряно-крапельним шляхом, потрапляючи в літак і подорожуючи світом за лічені години.) та «We invest a huge amount in nuclear deterrents, but we've actually invested very little in a system to stop an epidemic» (Ми інвестуємо величезні кошти в засоби ядерного стримування, але насправді дуже мало вкладено в систему зупинки епідемії.), роблять складні концепції більш наочними та зрозумілими для аудиторії.

У промові Білла Гейтса «The Next Outbreak? We're Not Ready» постійно використовуються сталі вирази та наближені до фразеологізмів звороти, хоча більшість мови залишається науково-популярною та доступною. Наприклад:

- «time is not on our side» (Час не на нашому боці) — сталий вираз, який підкреслює терміновість дій і неможливість відкладати підготовку;

- «get going» — розмовний сталий вираз, що означає «почати діяти» або «рухатися вперед»;

- «frontline workers» (ключові працівники) — сталий вираз для позначення медичного персоналу, що працює безпосередньо з пацієнтами під час епідемії.

Варто зазначити, що промова Гейтса не містить типових англійських ідіом, характерних для художніх текстів, натомість використовує науково-популярні сталі звороти, що полегшують сприйняття складної теми для широкої аудиторії [54].

Третій публічний виступ та останній, який проаналізований у цій роботі це виступ соціального психолога Емі Кадді «Your Body Language May Shape Who You Are» з платформи TED. Емі Кадді досліджує, як наша постава, міміка та мови тіла впливають не тільки на те, як нас сприймають інші, але й на те, як ми сприймаємо себе. Вона показує, що позування у впевнених позах («power poses» (пози сили)) може змінити нашу біологію — гормони, поведінку і таким чином впливати на результати у житті [53].

Структура промови логічна та послідовна. Вступ привертає увагу аудиторії до проблеми, люди швидко формують судження про інших на основі їхньої мови тіла. Основна частина поєднує наукові дані, результати досліджень і особисті приклади спікерки, а також демонстрації поз, що наочно ілюструють вплив мови тіла. Завершення промови містить практичний заклик до дії слухачі можуть самостійно застосовувати «power poses», щоб підвищити власну впевненість. Адресат промови — широка публіка TED, зокрема молоді та дорослі слухачі, які цікавляться психологією, саморозвитком і ефективною комунікацією. Виступ спрямований на тих, хто прагне підвищити власну впевненість, зрозуміти вплив невербальної поведінки на життя та отримати практичні інструменти для щоденного використання в професійному та особистому середовищі.

Фонетичні та просодичні засоби мовлення безпосередньо впливають на комунікацію між оратором і аудиторією. Використання змін інтонації, наголосу та ритму дозволяє підкреслити важливі моменти, а паузи дають слухачам час

осмислити інформацію, формуючи ефект діалогу навіть у монологічному виступі. У промові Емі Кадді це проявляється через демонстрацію «power poses»: під час пояснення техніки вона змінює темп мовлення та робить паузи, щоб аудиторія встигла візуально спостерігати приклади та засвоїти інформацію. Такий контроль над фонетичними й просодичними характеристиками мовлення підвищує залученість слухачів, формує ефект активної участі та робить виступ більш переконливим і запам'ятовуваним.

Емі Кадді ефективно використовує зоровий контакт, жестову мову та демонстрації, щоб залучити слухачів до сприйняття інформації. Наприклад, коли вона показує «power poses», аудиторія не просто слухає, а спостерігає за прикладами на презентації, яка супроводжує весь виступ ораторки, що робить інформацію наочною та зрозумілою. Крім того, спікерка звертається до слухачів безпосередньо, використовуючи заклик: «Stand in a power pose for two minutes before your interview» (зробіть сильну позу протягом двох хвилин перед співбесідою), що мотивує аудиторію до дії та створює ефект активної участі слухачів у промові. Такий підхід поєднує вербальні й невербальні засоби комунікації, забезпечуючи ефективну взаємодію між оратором і аудиторією. Таким чином, комунікація здійснюється через невербальні засоби, залучення до уявної практики та прямі заклики, що формує взаємодію і підтримує увагу слухачів протягом усієї промови [53].

У промові використовуються різноманітні риторичні та стилістичні прийоми. Емі Кадді застосовує особисті історії, які додають емоційної ваги, та метафори, наприклад, «fake it until you make it» (вдавай, поки не станеш цим), що допомагає аудиторії зрозуміти, як зовнішня поведінка може формувати внутрішні відчуття. Наявні сталі вирази, наприклад: «Time is not on our side» (час не на нашому боці) — використовується для підкреслення важливості дії та терміновості змін. Присутня алітерація «power pose» повтор початкового приголосного звуку [p] робить словосполучення більш мелодійним і легким для запам'ятовування, що підсилює його ефект у промові. Також спостерігаються візуальні приклади та демонстрації, що полегшують сприйняття складних

наукових даних. Мова поєднує наукові терміни (hormones (гормони), testosterone (тестостерон), cortisol (кортизол)), пояснені доступно для широкої аудиторії, з простими загальними словами, що робить виступ зрозумілим і переконливим [53].

Науково-популярний дискурс відіграє важливу роль у сучасній комунікаційній практиці, забезпечуючи доступ до наукових знань широкій аудиторії у зрозумілій та адаптованій формі. Усний науково-популярний дискурс відіграє важливу роль у поширенні наукових знань, роблячи їх доступними завдяки метафорам, прикладам, порівнянням і живій комунікації між спікером та аудиторією. Формати на кшталт публічних лекцій, подкастів та TED Talks поєднують елементи академічного, публіцистичного й розмовного стилів, забезпечуючи динамічність викладу та ефективне залучення слухачів.

Аналіз промов Клінта Сміта, Білла Гейтса та Емі Кадді показує, що усний науково-популярний виступ зазвичай має чітку структуру, логічну послідовність та активне використання невербальних засобів — жестів, зорового контакту, інтонації та ритму. Риторичні прийоми, такі як метафора, анафора, антитеза чи алітерація, разом із поєднанням професійної й загальноживаної лексики роблять промови одночасно інформативними й емоційно виразними.

Завдяки цьому усний науково-популярний дискурс ефективно передає складні ідеї широкій аудиторії, стимулює інтелектуальну зацікавленість і спонукає до активної участі у суспільному житті. Приклад TED-виступів демонструє, що саме усна форма дозволяє поєднати інформаційність, емоційність і практичність, роблячи науку ближчою та впливовішою для сучасного адресата.

3.3. Порівняльний аналіз писемного та усного науково-популярного дискурсу

Науково-популярний дискурс як різновид комунікації, спрямований на популяризацію наукових знань поза межами суто академічного середовища, функціонує переважно у двох формах — писемній та усній. Обидва формати мають спільну мету — це зробити науку доступною для масової аудиторії, проте реалізують її різними лінгвістичними, стилістичними й комунікативними засобами. Порівняння писемних науково-популярних статей (на матеріалі *New Scientist* та *IFLScience*) з усними виступами (TED Talks Клінта Сміта, Білла Гейтса та Емі Кадді) дозволяє виявити відмінності у способах організації знань, формі викладу, мовній реалізації та механізмах впливу на аудиторію.

Писемний науково-популярний дискурс характеризується структурованістю та орієнтацією на інформативність. Тексти мають чітку композицію: заголовок, лід-абзац, основний виклад, висновки; у статтях часто присутні підзаголовки, цитування, покликання на джерела, результати досліджень. Така форма нерідко містить технічні терміни, наукові номінації, акроніми, а також складні синтаксичні конструкції з пасивними формами, інфінітивними та герундіальними структурами, що забезпечує точність висловлення. Писемний формат мінімізує емоційність, віддаючи перевагу логічності, аргументованості й чіткості викладу. Авторська позиція подається опосередковано через добір фактів, цитат та інтерпретацій, а контакт із читачем є непрямим. Вплив здійснюється через інтелектуальний канал сприйняття, активізуючи рефлексію, аналітичне мислення та раціональне ставлення до інформації.

Усний науково-популярний дискурс, на відміну від писемного, ґрунтується на живій комунікації та міжособистісній взаємодії між спікером і аудиторією. Така форма є динамічнішою, спирається на інтонаційно-просодичні засоби, темп мовлення, паузи, риторичні акценти, невербальні сигнали (жести, міміку, пози), що створює ефект особистої присутності та

підсилює емоційний вплив. Усні виступи формують наративний спосіб викладу через особисті історії, метафоричні образи, приклади з досвіду, порівняння, гумор. Лексика є менш формальною, а термінологія або пояснюється доступно, або замінюється на описові конструкції. Переважають прості й середні за довжиною речення, повтори (анафора), антитези, звернення до слухача, питання та імперативи. Таким чином, усна форма комунікації мобілізує емоційний канал сприйняття, апелюючи не лише до розуміння, а й до співпереживання та мотивації слухача.

Помітними є також відмінності в механізмах впливу на аудиторію. Писемні тексти переконують через факти, цитування, наукові дані, тоді як усні виступи використовують емоційні тригери, інтонацію, ритмічність та експресивність мовлення. Якщо у статтях домінує логічне доведення та пояснення процесів (як у матеріалі про 3D-друк судин та статті про затримку місії SpaceX), то у виступах переважає риторична та мотиваційна функція, бо спікери не лише інформують, а й спонукають задуматися та діяти (проблема мовчання у Сміта, загроза епідемій у Гейтса, самопрезентація через мову тіла у Кадді).

Узагальнюючи, можна стверджувати, що писемний науково-популярний дискурс забезпечує точність, повноту й документальність викладу, тоді як усний формує ефект залучення, знижує інформаційну складність та сприяє глибшому емоційному засвоєнню матеріалу. Обидві форми не протиставляються, а взаємодоповнюють одна з одною. Писемна форма надає ґрунт для аналізу, тоді як усна розширює можливості популяризації науки та робить її ближчою до широкого кола реципієнтів. Саме поєднання двох форматів формує сучасний багатовекторний простір наукової комунікації, що відповідає інформаційним потребам суспільства та сприяє підвищенню наукової грамотності населення.

У третьому розділі було здійснено комплексний аналіз реалізації науково-популярного дискурсу в англomовних медіа на матеріалі писемних статей та усних виступів, що дозволило простежити специфіку мовної

організації, стилістичних засобів і комунікативних стратегій у двох форматах популяризації науки. Порівняння статей видань New Scientist та IFLScience із промовами Клінта Сміта, Білла Гейтса та Емі Кадді продемонструвало, що науково-популярний дискурс є гнучким та варіативним явищем, яке адаптується до формату подачі інформації, особливостей аудиторії та комунікативної мети.

Досліджені публіцистичні тексти відзначаються структурованістю, логічністю викладу та високою насиченістю фактологічним матеріалом. У статтях домінують терміни, акроніми, іменникові групи, пасивні конструкції, інфінітивні та герундіальні форми, що забезпечує точність і науковість подачі. Водночас використовувані метафори, порівняння та цитати роблять складні науково-технічні явища доступними для широкого кола читачів. Таким чином, писемна форма дискурсу виконує переважно інформативно-пояснювальну функцію та орієнтована на раціональне сприйняття.

Усна форма науково-популярного дискурсу, представлена через публічні виступи, характеризується динамічністю, безпосередньою взаємодією з аудиторією та активним залученням паралінгвістичних засобів — інтонації, темпу, жестів, пауз. Використання особистих історій, прикладів, риторичних прийомів і метафор сприяє емоційній залученості слухачів і підвищує переконливість виступів. У промовах TED простежується поєднання наукових фактів із популярною подачею, що забезпечує ефективне донесення складних понять до нефахової аудиторії та виконує мотиваційно-переконувальну функцію.

Порівняльний аналіз писемних і усних матеріалів засвідчив, що обидві форми науково-популярного дискурсу мають власні переваги та функціонують у взаємодоповнюючому режимі. Писемні тексти забезпечують документальність, точність і повноту викладу, тоді як усні виступи — емоційність, доступність та ефект живого спілкування. Саме поєднання цих форматів формує ефективний сучасний комунікативний простір популяризації

науки, сприяє поширенню наукових знань, підвищенню їхньої доступності та розширює аудиторію споживачів наукової інформації.

Отже, результати проведеного аналізу підтверджують, що науково-популярний дискурс виступає важливим інструментом наукової комунікації, здатним поєднати наукову достовірність із доступністю викладу. Опрацювання англomовних медіаматеріалів показало, що комплексне використання різних стилістичних, граматичних та риторичних засобів дозволяє ефективно передавати складні наукові знання та впливати на аудиторію як на когнітивному, так і на емоційному рівні. Це підтверджує перспективність подальших досліджень у напрямі функціонування науково-популярного дискурсу в різних типах медіа та форматах комунікації.

ВИСНОВКИ

Науково-популярний дискурс у сучасному глобальному інформаційному просторі набуває особливого значення, оскільки є ключовим інструментом поширення наукових знань поза межами академічного середовища та формує міст між науковою спільнотою і широкою масовою аудиторією. Потреба у доступній інтерпретації наукових фактів, яка зберігає достовірність і водночас забезпечує зрозумілу подачу, зумовлює актуальність аналізу науково-популярного дискурсу в його медійному, стилістичному й комунікативному вимірах. Дипломна робота була спрямована на комплексне вивчення мовних, прагматичних та стилістичних механізмів функціонування англomовного науково-популярного дискурсу в писемних та усних формах, визначення їх спільних і відмінних рис, а також практичних засобів адаптації складних понять до рівня нефахового читача/слухача.

У першому розділі було висвітлено теоретичні основи дослідження науково-популярного дискурсу, уточнено його дефініції, функції та жанрово-стилістичні параметри. У роботі було доведено, що науково-популярний дискурс є гібридним типом комунікації, який поєднує академічну точність з доступною мовною формою та виконує низку функцій — інформаційну, просвітницьку, мотиваційну, когнітивну та соціалізаційну. Показано, що однією з ключових особливостей науково-популярного мовлення є прагнення до широкої рецепції. Текст або усний виступ мають забезпечувати наукову достовірність, але при цьому не перевантажувати реципієнта термінами, використовуючи метафори, аналогії, приклади, що допомагають наблизити складне до знайомого. Окремо підкреслено роль адресата, від його рівня обізнаності залежить глибина подачі, відбір стилістичних засобів та ступінь розгорнутості пояснення.

У другому розділі було здійснено системний аналіз прагмастилістичних особливостей науково-популярного педагогічного дискурсу, що дало можливість розкрити механізми функціонування освітньої комунікації й

окреслити специфіку мовних засобів, які забезпечують ефективність передачі знань. Аналіз засвідчив доцільність використання комплексної методології, що поєднує прагматичний, стилістичний, когнітивний та корпусний підходи. Такий інтегрований підхід дозволив розглядати дискурс як багаторівневе явище, у якому мовні одиниці виконують не лише інформаційну, а й впливову, регулятивну та пізнавальну функції.

Виявлено, що провідною особливістю науково-популярного педагогічного мовлення є орієнтація на доступність та адаптацію наукового матеріалу для адресата. У процесі аналізу встановлено, що використання термінологічної лексики поєднується з поясненнями, прикладами, метафорами та іншими засобами спрощення без втрати наукової значущості. Прагматична спрямованість науково-педагогічного дискурсу проявляється у впливі мовця на пізнавальні процеси студентів, у формуванні критичного мислення та розвитку інтелектуальної активності.

Окрему увагу приділено емпіричним джерелам і критеріям відбору матеріалу. Було визначено, що для повного аналізу необхідно охоплювати тексти різних жанрів — академічні статті, методичні матеріали, лекції, інтерв'ю, художні тексти, цифровий та адміністративний дискурс. Порівняння цих форматів показало, що жанрово-стилістична варіативність визначає тип мовних засобів та характер впливу на аудиторію. Наукові статті тяжіють до формального стилю, тоді як публіцистичні та усні форми використовують емоційність, риторику й інтерактивність.

Результати дослідження довели, що стилістичні прийоми як метафори, риторичні запитання, анафори, градація, антитези — виконують функцію підсилення експресивності та сприяють залученню уваги слухачів і читачів. Натомість корпусний аналіз дав змогу виявити частотні моделі вживання мовних конструкцій та підтвердив варіативність прагматичних функцій залежно від комунікативного середовища. Це підтверджує, що мовний дискурс у науково-популярно педагогічній сфері є інтерактивним простором, у якому відбувається соціальне конструювання знань та їх популяризація.

Узагальнюючи результати розділу, можна стверджувати, що науково-популярний педагогічний дискурс:

- базується на поєднанні наукової точності та доступності викладу;
- використовує багатий арсенал стилістичних засобів для посилення впливу;
- реалізується у різних жанрах, що визначають форму й стратегію мовлення;
- виконує не тільки інформативну, а й мотиваційну, виховну та когнітивну функції;
- формує освітній простір та виступає засобом соціалізації знань.

Таким чином, другий розділ дозволив комплексно описати мовні механізми, що забезпечують ефективність науково-популярної педагогічної комунікації. Отримані висновки є цінними для подальших лінгвістичних досліджень і можуть бути використані у практиці викладання, створенні навчальних матеріалів та оптимізації педагогічних стратегій.

Третій розділ містив безпосередній аналіз реалізації науково-популярного дискурсу у двох площинах — писемній та усній, що дало можливість здійснити порівняльний аналіз та визначити специфіку кожного формату. Аналіз статей *New Scientist* і *IFLScience* засвідчив, що писемний дискурс орієнтується на інформативність, структурну завершеність, об'єктивність викладу; активно використовує складні іменникові групи, герундіальні та інфінітивні конструкції, терміни, цитати, цифрові маркери та технічні аббревіатури. При цьому автор прагне зберегти доступність, використовуючи метафоричні образи, порівняння і пояснювальні конструкції. Саме такий баланс робить наукову інформацію зрозумілою широкому читачеві.

Аналіз усних виступів TED показав іншу модель дискурсивної взаємодії. Усне мовлення є динамічним, ритмічним, емоційно забарвленим і часто апелює до реципієнта на особистому рівні. У промовах К. Сміта, Б. Гейтса та Е. Кадді виявлено активне використання метафор, анафори, антитези, паралелізму, апеляції до досвіду слухача, невербальних засобів (жестів, міміки, пауз). На

відміну від статей, у виступах переважають простіші синтаксичні конструкції, а терміни подаються в популяризованій формі або супроводжуються поясненнями. Усна форма будує комунікацію через емоційний вплив і прагне не лише інформувати, а й мотивувати діяти, переосмислювати та відчувати причетність до проблеми.

Порівняння показало, що писемний дискурс активізує когнітивний канал сприйняття (раціональне розуміння, осмислення фактів), а усний — емотивний (переживання, мотивація, співпереживання). У статтях ключову роль відіграють аргументи, факти; у виступах — інтонація, виразність подачі, емоційний вплив. Таким чином, кожен формат має свої сильні сторони: письмова форма забезпечує точність і науковість, усна — доступність, живу комунікацію та здатність впливати на поведінку аудиторії.

Підсумовуючи результати усіх розділів, можна констатувати, що англomовний науково-популярний дискурс є багатоканальним, адаптивним та соціально значущим явищем, здатним транслювати наукові знання у суспільний простір, зберігаючи баланс між науковою достовірністю і популярністю викладу. Він формує критичне мислення, підтримує інтерес до наукових досягнень, сприяє розвитку наукової комунікації і підвищенню рівня наукової грамотності населення. На основі аналізу доведено, що ефективність дискурсу визначається не лише змістом, а й стилістично-комунікативним способом його реалізації.

Практична цінність роботи полягає у можливості застосування отриманих результатів у викладанні англійської мови, медіалінгвістики, курсів стилістики та дискурс-аналізу, у розробці науково-популярних матеріалів, курсів зі створення освітнього контенту, у журналістиці, комунікаційних стратегіях та медіапроєктах. Матеріали дослідження можуть бути використані як база для подальших лінгвістичних розвідок, порівняльного аналізу дискурсу різних мовних культур.

SUMMARY

In the contemporary global information space, popular science discourse has acquired particular importance due to its role in disseminating scientific knowledge beyond the boundaries of the academic community. It functions as a communicative bridge between professional researchers and a broad non-specialist audience, facilitating access to complex scientific ideas while preserving their reliability and epistemic value. The increasing volume of scientific information circulating in media, education, and public communication necessitates linguistic strategies that ensure clarity, accuracy, and audience engagement. Consequently, the study of popular science discourse has become a relevant and promising area of modern linguistics, especially within the fields of discourse analysis, pragmatics, stylistics, and media linguistics.

The present qualification paper is aimed at a comprehensive investigation of English-language popular science discourse, with particular attention to its linguistic, pragmatic, and stylistic features in written and oral forms. The research seeks to identify the mechanisms through which scientific knowledge is adapted for a non-professional audience, as well as to determine the similarities and differences between various communicative formats and genres. The object of the study is English-language popular science discourse, while the subject includes its linguistic structure, pragmatic orientation, and stylistic means as realized in media and pedagogical contexts. The methodological framework of the research integrates pragmatic, stylistic, cognitive, and corpus-based approaches, which allows for a multidimensional analysis of discourse as a complex communicative phenomenon.

The first chapter of the paper is devoted to the theoretical foundations of discourse studies and provides a conceptual overview of discourse as a multi-level phenomenon combining linguistic, cognitive, social, and cultural dimensions. In modern linguistics, discourse is not reduced to a mere sequence of linguistic units; instead, it is interpreted as a dynamic communicative system in which language actively participates in shaping reality, influencing perception, interpretation, and

knowledge construction. This approach emphasizes the interdependence of language and society, highlighting the role of discourse in forming social structures, values, and behavioral models. The chapter demonstrates that discourse reflects cognitive models while simultaneously contributing to their formation, thus functioning as both a representational and constructive mechanism.

Special attention is paid to the distinction between text and discourse, as well as to the contextual factors that determine discourse functioning. The analysis shows that discourse is inherently situated within specific communicative conditions, including the social roles of participants, institutional settings, communicative goals, and cultural norms. From this perspective, popular science discourse is viewed as an integrative type of communication that combines features of academic, journalistic, and conversational styles. Its primary objective lies in transmitting scientific information in an accessible form without compromising accuracy, which requires careful selection of linguistic and stylistic resources. The chapter also highlights the significance of verbal and non-verbal components in popular science communication, emphasizing the role of metaphors, analogies, visual elements, and structural organization in facilitating comprehension.

The second chapter focuses on the analysis of popular science discourse within the sphere of pedagogical communication. The study examines how scientific knowledge is presented in educational contexts, particularly in popular science pedagogical materials aimed at students and learners without specialized training. The analysis employs a combined methodological approach that integrates pragmatic, stylistic, cognitive, and corpus-based methods, allowing for the identification of dominant communicative strategies and linguistic patterns. The pragmatic analysis reveals that pedagogical popular science discourse is strongly goal-oriented, with language choices determined by the need to explain, clarify, motivate, and establish feedback between educators and learners.

The stylistic analysis demonstrates that popular science pedagogical discourse is characterized by a balance between terminological precision and accessibility. Specialized vocabulary is frequently accompanied by definitions, paraphrases,

examples, and metaphorical explanations, which help reduce cognitive load and ensure comprehension. Syntactic structures are carefully selected to maintain clarity, often combining complex constructions with simplified explanatory segments. The empirical material for the study consists of a corpus of diverse popular science pedagogical texts selected according to criteria of scientific reliability, accessibility, and relevance to the educational context. This corpus-based approach enables the identification of current tendencies in contemporary educational communication, including the increasing use of dialogic elements, illustrative examples, and multimodal resources.

The findings of the second chapter confirm that simplification of complex scientific concepts without distortion of meaning constitutes a key strategy in popular science pedagogical discourse. This strategy is realized through the interaction of terminological vocabulary, metaphorical explanation, and structural organization of information. The pragmatic orientation of pedagogical discourse is also manifested in its influence on learners' cognitive processes, including the development of critical thinking, intellectual engagement, and motivation for further learning. As a result, popular science pedagogical discourse performs not only an informative function but also motivational, cognitive, and socializing functions within the educational environment.

The third chapter presents a comparative analysis of popular science discourse as realized in written and oral English-language media. The study examines written popular science articles published in *New Scientist* and *IFLScience* alongside oral public speeches delivered by Clint Smith, Bill Gates, and Amy Cuddy. This comparative approach makes it possible to identify the specific linguistic and stylistic features associated with different formats of science popularization. The analysis of written discourse demonstrates that popular science articles are typically characterized by structural coherence, logical organization, and a high density of factual information. Linguistically, such texts frequently employ complex noun phrases, passive constructions, non-finite verb forms, technical terms, acronyms, and numerical markers, all of which contribute to precision and objectivity.

At the same time, written popular science discourse actively incorporates metaphors, analogies, comparisons, and quotations to enhance readability and engagement. These stylistic devices function as cognitive tools that facilitate understanding by relating unfamiliar scientific concepts to everyday experience. Consequently, written popular science discourse primarily fulfills an informative and explanatory function and is oriented toward rational processing of information.

In contrast, the analysis of oral popular science discourse reveals a different communicative model. Public speeches and TED talks are characterized by dynamism, emotional expressiveness, and direct interaction with the audience. Oral discourse relies heavily on paralinguistic features such as intonation, tempo, gestures, facial expressions, and pauses, which significantly enhance persuasive potential. Linguistically, oral presentations tend to use simpler syntactic structures and conversational patterns, while scientific terms are either popularized or accompanied by explicit explanations. The frequent use of personal narratives, rhetorical questions, repetition, and metaphorical language contributes to emotional involvement and strengthens the speaker's connection with the audience.

The comparative analysis demonstrates that written and oral forms of popular science discourse activate different perceptual channels. Written texts primarily engage the cognitive and analytical channel, focusing on factual accuracy and logical reasoning, whereas oral discourse emphasizes emotional resonance, motivation, and experiential involvement. Despite these differences, both formats function in a complementary manner, forming an effective communicative space for science popularization. Their combination allows for broader audience reach and enhances the overall impact of scientific communication.

In conclusion, the results of the study confirm that English-language popular science discourse represents a flexible, adaptive, and socially significant communicative phenomenon. It successfully integrates scientific accuracy with accessibility and employs a wide range of linguistic, stylistic, and pragmatic strategies to transmit knowledge to a non-specialist audience. The effectiveness of popular science discourse depends not only on content but also on the communicative format

and stylistic realization. The practical value of the research lies in the possibility of applying its findings in teaching English, media linguistics, stylistics, and discourse analysis, as well as in the development of educational materials, science communication strategies, and media projects. The study also provides a foundation for further research into popular science discourse across different languages, cultures, and communicative environments.

POPULAR SCIENCE DISCOURSE, DISCOURSE ANALYSIS, PRAGMATIC AND STYLISTIC FEATURES, SCIENCE COMMUNICATION, PEDAGOGICAL DISCOURSE, MEDIA DISCOURSE, WRITTEN AND ORAL COMMUNICATION, METAPHOR AND ANALOGY, AUDIENCE ADAPTATION

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безугла Л. Р., Романченко І. О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі : монографія. Харків : ФОП Лисенко І. Б., 2013. 182с.
2. Безугла Т. Л. Лінгвопрагматичні та стилістичні властивості рекламного дискурсу // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Дискурсологія. Семантика і прагматика. 2013. № 1052. С. 31–36.
3. Березюк С. Метафорична концептуалізація війни в німецькому медіадискурсі : магістерська робота / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 76 с.
4. Битко А. Теоретичні засади соціологічного дослідження політичного дискурсу // Український соціологічний журнал. 2015. № 1–2. С. 66–70.
5. Грибок О. Об'єктивація лінгвокультурних стереотипів у німецькомовному побутовому дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2014. 140 с.
6. Гуменюк Н. Оцінний дискурс: за чи проти? // Германістика у ХХІ столітті : когнітивна, соціо- та прагмалінгвістика : тези доповідей ІІІ Всеукраїнської наукової конференції германістів з міжнародною участю (Харків, 5 квітня 2014 р.). Харків, 2014. С. 126–127.
7. Гуцол А. Німецькомовний матримоніальний конфліктний дискурс: когнітивний вимір : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Чернівці, 2015. 225 с.
8. Єнальєва О. Аналіз продуктивності моделей словотвору неологізмів у рекламних текстах сучасної німецької мови // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія : Філологія. Мовознавство. 2012. Т. 195, вип. 183. С. 25–29.
9. Іваницька М. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах : монографія. Чернівці : Книги–ХХІ, 2015. 192 с.

10. Іваниця І. Жанрово-стилістичні характеристики текстів німецькомовного художнього дискурсу як регуляторний фактор їх відтворення українською мовою (на матеріалі творів сучасної німецької художньої прози) : дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2021. 133 с
11. Іванова І. Соціолінгвістичний вимір рекламного дискурсу // Мова і суспільство. 2015. Вип. 6. С. 110–115.
12. Корольов І. Поняття дискурсу в сучасному мовознавстві: визначення, структура, типологія // *Studia linguistica*. 2012. № 6. С. 285–305.
13. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2021. С. 369–381. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2021/33/26.pdf> (дата звернення: 27.02.2025)
14. Костенко Г.М., Галушка Н.М. Основи побудови науково-популярного дискурсу: вербальні та невербальні складові. // Матеріали конференції «Тиждень науки – 2025». НУ «Запорізька політехніка», 14–18 квітня 2025 р. Електронне видання. С.103-105
15. Кравченко Н. Інтегративний метод і супутні методики дискурс-аналізу. 2014. 51 с. URL: <http://discourse.com.ua/data/uploads/books/integrativnij-metodsputn-metodiki-diskurs-analzu.pdf> (дата звернення: 27.02.2025).
16. Кравченко Н. Таксономія категорій дискурсу у сучасному дискурс-аналізі // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія. 2014. № 1. С. 77–83.
17. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови : навчальний посібник. Вінниця, 2014. 392 с.
18. Мартинюк А., Киселюк Н., Губіна А. Лінгвотоксичність неологізмів у сучасних реаліях засобів масової інформації // Академічні студії. Серія : Гуманітарні науки. 2022. № 1. С. 232–239..

19. Матузкова О., Гринько О., Горбатюк Н. Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : методичний посібник. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020. 67 с..
20. Мірошніченко І. Стислий текст в українському масмедійному дискурсі : монографія. Дніпро, 2020. 275 с.
21. Мясоєдова С. В. Проблема визначення відтінків спонукального значення у сучасних лінгвістичних дослідженнях // Филологические науки. Серия : Синтаксис: структура, семантика, функция. 2013. Т. 16. С. 3–10.
22. Осовська І. М. Сучасний німецькомовний сімейний дискурс: ментальний і вербальний ресурс : монографія. Чернівці : Родовід, 2013. 250 с.
23. Пірог І. Онтологічні характеристики аргументації в сучасному німецькомовному дискурсі // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство). 2016. № 5. С. 69–72.
24. Пірог І. Сучасні дослідження аргументації у когнітивному аспекті // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2014. Вип. 42. С. 136–138.
25. Прима В. Дискурс: погляди науковців на визначення та предмет вивчення // Видавничий дім «Гельветика». Ужгород. 2022. С. 98–103. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/22/part_2/18.pdf (дата звернення: 27.02.2025).
26. Прокопенко Н. Малі текстові форми гумористичного дискурсу // Філологічні трактати. 2016. № 1. С. 54–61.
27. Пянківська І. Концепція та методологія медіадискурсу. Закарпатські філологічні студії. 2022. С. 182–187. URL: http://zfsjournal.uzhnu.uz.ua/archive/26/part_1/35.pdf (Дата звернення: 27.02.2025)
28. Радзівська Т. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту: текст – соціум – культура – мовна особистість : монографія. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. 491 с.

29. Рябокiнь Н. О. Жанри медiйного дискурсу // Вченi записки Таврiйського нацiонального унiверситету iменi В. I. Вернадського. Серiя : Фiлологiя. Журналістика. 2023. Т. 34 (73). № 4. С. 35–39. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/4_2023/7.pdf (дата звернення: 27.02.2025).

30. Рябчук А., Хурцидзе Т. Застосування дискурс-аналiзу в сучасних соцiальних дослiдженнях // Науковi записки Нацiонального унiверситету «Києво-Могилянська академiя». Соцiологiя. 2023. Вип. 6. С. 3–15. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bcfe53a6-10a6-45e9-9124-d65ec7584f84/content> (дата звернення: 27.02.2025).

31. Семенюк А. Вiковi особливостi мiкроструктури фемiнiнного прескриптивного дискурсу // Фiлологiчнi трактати. 2013. Т. 4. № 1. С. 105–109.

32. Ситник I. Дискурс в сучаснiй лiнгвiстицi // Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету. Серiя : Фiлологiя. 2020. С. 123–126. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39827/1/I_Sytnyk_NVMHU_46_KUBG.pdf (дата звернення: 27.02.2025).

33. Солдатова Л. Поняття дискурсу: проблеми визначення // Мовнi i концептуальнi картини свiту. 2013. № 46. С. 32–42.

34. Солощук Л. Вербальнi i невербальнi компоненти комунiкацiї в англomовному дискурсі : монографiя. Харкiв : Константа, 2006. 300 с.

35. Сушко-Безденежних М. Варiативнiсть реалiзацiї структурно-композицiйної моделi законодавчих текстiв в конституцiйному дискурсі Нiмеччини // Проблеми семантики слова, речення та тексту : збiрник наукових праць. Киiв : КНЛУ, 2004. Вип. 12. С. 222–228.

36. Черниш О. Сутнiсть характеристики понять «медiадискурсу» та «медiатекст» у сучаснiй медiалiнгвiстицi // Науковi записки. 2013. С. 309–313. URL: <https://core.ac.uk/reader/17191210> (дата звернення: 27.02.2025).

37. Шевченко О. Когнiтивна лiнгвiстика як напрям мовознавчого дослiдження // Молодий вчений. 2020. С. 142–146. URL:

<https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e4a003ee-6b7c4498-b171-0669a5291dce/content> (дата звернення: 27.02.2025).

38. Шерстюк Н. Дискурс: від становлення поняття до соціальноконструкціоністських теорій дискурс-аналізу // Нова парадигма. 2013. С. 50–58. URL: <http://surl.li/senqcp> (дата звернення: 27.02.2025)

39. Bally Ch. Le langage figuré. Traité de stylistique française. 1er vol., 2nde édition. Paris : Librairie C. Klincksieck, 1909. 184–202 p.

40. Benveniste E., Meek M. E. Problems in general linguistics. Miami : University of Miami Press, 1971. P. 50–90.

41. Black M. More about metaphor // Metaphor and thought / ed. by A. Ortony. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. P. 19–41.

42. Busse D., Hermanns F., Teubert W. Begriffsgeschichte und Diskursgeschichte. Methodenfragen und Forschungsergebnisse der historischen Semantik. Opladen : Westdeutscher Verlag, 1994. S. 10–28.

43. Cotter C. Discourse and media // Handbook of discourse analysis / D. Schiffrin, D. Tannen, H. E. Hamilton (eds.). Malden ; Oxford : Blackwell Publishers, 2001. P. 416–436.

44. Fairclough N. Critical discourse analysis as a method in social scientific research // Methods of critical discourse analysis. 1st ed. London : SAGE Publications, 2001. P. 121–138.

45. Jäger S. Discourse and knowledge: theoretical and methodological aspects of a critical discourse and dispositive analysis // Methods of critical discourse analysis. London : SAGE Publications, 2001. P. 32–62.

46. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. London : The University of Chicago Press, 2003. P. 70–90.

47. van Dijk T. A. Discourse and knowledge: a sociocognitive approach. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. P. 45–89.

48. Warnke I. H., Spitzmüller J. Methoden und Methodologie der Diskurslinguistik – Grundlagen und Verfahren einer Sprachwissenschaft jenseits

textueller Grenzen // Methoden der Diskurslinguistik. Sprachwissenschaftliche Zugänge zur transtextuellen Ebene. Berlin ; New York : de Gruyter, 2008. S. 3–54..

49. Wichter S. Gespräch, Diskurs und Stereotypie // Zeitschrift für germanistische Linguistik. 1999. S. 261–284.

50. Wodak R. The discourse-historical approach // Methods of critical discourse analysis. 1st ed. London : SAGE Publications, 2001. P. 63–94.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

51. Мартинюк А. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

52. Carpineti A. Leaked Document Shows Elon Musk’s SpaceX Will Miss Moon Landing Deadline. Here’s What To Know [Електронний ресурс]. URL: <https://www.iflscience.com/leaked-document-shows-elon-musks-spacex-will-miss-moon-landing-deadline-heres-what-to-know-81621> .(Дата доступу: 20.11. 2025)

53. Cuddy, A. Your Body Language May Shape Who You Are [Video]. TED. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ks-Mh1QhMc>.(Дата доступу: 23.11.2025)

54. Gates, B. (2015). The Next Outbreak? We’re Not Ready [Video]. TED. URL: https://youtu.be/6Af6b_wyiwI. (Дата звернення: 22.11.2025)

55. Smith, C. The Danger of Silence [Video]. TED. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NiKtZgImdIY> . (Дата звернення: 21.11. 2025)

56. Sparkes M. Blood Vessels Made With 3D-printed Ice Could Improve Lab-grown Organs [Електронний ресурс]. New Scientist. URL: <https://www.newscientist.com/article/2415964-blood-vessels-made-with-3d-printed-ice-could-improve-lab-grown-organs/>.(Дата звернення: 15.11. 2025)

ДОДАТКИ**Публікації за темою роботи**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2025**Гуманітарний факультет**

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів, викладачів, науковців,
молодих учених і аспірантів
14–18 квітня 2025 року

Електронне видання на DVD-ROM

Запоріжжя • НУ «Запорізька політехніка» • 2025

<i>Костенко Г. М., Галушка Н. М.</i>	
Основи побудови науково-популярного дискурсу: вербальні та невербальні складові	103
<i>Лут К. А., Малишева А. Г.</i>	
Використання нейролінгвістичного програмування в англomовному медійному дискурсі	105
<i>Куц Е. О., Духновський К. О.</i>	
Лінгвальний статус реалії	107
<i>Куц Е. О., Житнікова А. А.</i>	
Лінгвальний статус псевдоніма	108
<i>Хомяк Л. В., Бондарєва А. І.</i>	
Запозичення англійських термінів у німецьку науково-технічну літературу	109
<i>Леценко Г. А., Руденко В. О.</i>	
Емоційно-експресивна функція пісенного дискурсу	111
<i>Леценко Г. А., Литвинова В. М.</i>	
Локалізація відеоігор як ключовий елемент їхньої глобальної популярності	112
<i>Хавкіна О. М., Кара А. М.</i>	
Мультимодальність як провідна риса вебсайтів: лінгвальні аспекти ..	114

Костенко Г. М.¹, Галушка Н.М.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ.гр.ГФ-314м НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВА ПОБУДОВИ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ДИСКУРСУ: ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ СКЛАДОВІ.

Науково-популярний дискурс займає важливе місце у сучасному комунікаційному просторі, оскільки він відіграє ключову роль у передаванні складних наукових знань широкій аудиторії. Метою цього дискурсу є адаптація спеціалізованої наукової інформації до доступної та зрозумілої форми, що дозволяє не тільки спеціалістам, але й людям без глибоких знань у певній галузі розуміти складні концепції та теорії.

Важливими інструментами для цього є вербальні засоби та невербальні засоби. Вербальними засобами є такі як адаптована лексика, метафори, порівняння і аналогії, що полегшують сприйняття складних ідей. Наприклад, у науково-популярних програмах, присвячених астрофізиці, такі складні концепції, як «чорні діри» або «темна матерія», часто пояснюються через метафори, що надають їм наочних образів. Опис чорних дір як «невидимих гігантів» чи темної матерії як «невідомої речовини, що пронизує космос», дозволяє слухачам та глядачам уявити ці складні наукові явища через знайомі образи, що значно спрощує їх розуміння [2, с. 200].

Окрім метафор, науково-популярний дискурс активно використовує порівняння та аналогії, що також сприяють зрозумілості матеріалу. Наприклад, порівняння «мозок як комп'ютер» є потужним засобом для пояснення складної роботи нейронних мереж, оскільки воно дозволяє аудиторії уявити, як саме працює обробка інформації в мозку, використовуючи вже знайомі концепти [3, с. 420].

Невербальні компоненти науково-популярного дискурсу, зокрема візуалізація даних через графіки, діаграми, таблиці та інші візуальні елементи, значно полегшують процес передачі складної інформації та забезпечують її сприйняття на більш доступному рівні. Наприклад, графіки та діаграми можуть наочно демонструвати закономірності, тренди або кореляції між даними, що в текстовому вигляді могли б бути важкими для розуміння або зовсім непомітними. Візуальні елементи не лише полегшують процес розуміння складних наукових явищ, але й дозволяють читачу або слухачу швидко зорієнтуватися у фактах, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Вони створюють конкретні образи, що дозволяють зробити абстрактні концепти

більш реальними і зрозумілими, що особливо важливо в науково-популярних текстах, спрямованих на широку аудиторію [1, с. 36]. Візуальні ефекти, зокрема кольорові акценти, шрифтові виділення та інші графічні елементи, додають тексту динамічності і можуть підвищити ефективність сприйняття матеріалу. Колір може використовуватися для того, щоб привернути увагу до ключових моментів, акцентувати важливі аспекти наукового матеріалу або підкреслити основні ідеї. Це полегшує сприйняття тексту та допомагає створити емоційний зв'язок між читачем і матеріалом, що робить науку не тільки доступною, а й цікавою [4, с. 130].

Особливу роль у науково-популярному дискурсі відіграє емоційна залученість читача, що є важливим аспектом при передачі наукових знань. Наприклад, у статтях про зміни клімату часто використовуються вирази як : «планета на межі катастрофи» або «невідворотне майбутнє, якщо ми не змінимо наші звички», що створює у читача відчуття терміновості та важливості теми [6, с. 275]

Варто зазначити, важливою особливістю науково-популярного дискурсу є необхідність балансування між точністю викладу і доступністю для широкої аудиторії. Простіше кажучи, науково-популярні тексти не повинні бути надмірно спрощеними, бо це може призвести до втрати суті наукових відкриттів і теорій. Водночас надмірна складність і спеціалізованість також можуть відштовхнути потенційного читача [5, с. 50].

У підсумку, науково-популярний дискурс виступає потужним інструментом передачі наукових знань широкій аудиторії, забезпечуючи не лише доступність та точність інформації, а й емоційну залученість читача до наукових тем. Завдяки правильному поєднанню вербальних і невербальних елементів, таких як метафори, аналогії, графіки, діаграми та чітка структура, складні наукові ідеї стають зрозумілими, що сприяє зростанню наукової грамотності в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Солдатова Л. Поняття дискурс: проблеми визначення. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. № 46. С. 36.
2. Солощук Л. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі : монографія. Х. : Константа. 2006. С. 200
3. Cotter C. Discourse and media. *Handbook of Discourse Analysis*. / Schiffrin D., Tannen D., Hamilton H.E. (eds). Malden/Oxford : Blackwell Publishers, 2001. P.420.
4. Fairclough N. Critical discourse analysis as a method in social scientific research. In *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1st ed., SAGE Publications 2001. P. 130
5. Jäger S. Discourse and knowledge: theoretical and methodological aspects of a critical discourse and dispositive analysis. In *Methods of Critical Discourse Analysis*. 2001.P50.
6. Wichter S. Gespräch, Diskurs und Stereotypie. *Zeitschrift für germanistische Linguistik*. 1999. S.275.